

Δημήτρη Κατσώνη
επ. καθηγήτριά του Πανεπίου Πανεπιστημίου

Η ΚΥΒΕΡΝΗΣΗ ΤΗΣ “ΛΑΪΚΗΣ ΕΝΟΤΗΤΑΣ” ΣΤΗ ΧΙΛΗ 1970-1973

ηλεκτρονική έκδοση

Σεπτέμβριος 2012

Εχουν περάσει σχεδόν 40 χρόνια από το αιματηρό στρατιωτικό πραξικόπημα του Πινοσέτ στις 11 Σεπτέμβρη 1973 και 42 από την ανάληψη στις 4 Νοέμβρη 1970 των προεδρικών καθηκόντων στη Χιλή από τον Σαλβαδόρ Αλλιέντε και το σχηματισμό κυβέρνησης από τις δυνάμεις της "Λαϊκής Ενότητας". Στο μεταξύ σήμερα, η χούντα έχει παραχωρήσει τη θέση της στον κοινοβουλευτισμό. Αλλά και στο διεθνή περίγυρο οι μεταβολές υπήρξαν περισσότερο δραματικές: τα σοσιαλιστικά καθεστώτα της Ευρώπης και η Σοβιετική Ενωση δεν υπάρχουν πιά.

Πολλά στοιχεία της χιλιάνικης εμπειρίας της περιόδου 1970-1973 πρέπει, ίσως, να ξανασυζητηθούν, άλλοτε για να υπομνησθούν γεγονότα και συμπεράσματα που διατηρούν την επικαιρότητά τους και άλλοτε για να διατυπωθούν νέα συμπεράσματα που προκύπτουν υπό το φως των βαθιών αλλαγών που έγιναν στον κόσμο υπό το βάρος της οπισθοχώρησης του κομμουνιστικού κινήματος. Η μελέτη της εμπειρίας αυτής μπορεί και σήμερα να αξιοποιηθεί από τον ελληνικό λαό που αναζητά εναγωνίως διέξοδο από την οικονομική κρίση. Σήμερα, η ελπίδα φουντώνει, οι ιστορικές εμπειρίες και τα λάθη γίνονται ίσως περισσότερο ευδιάκριτα, οι αυταπάτες το ίδιο.

Λίγα για την ιστορία

Ο σχηματισμός και η δράση της κυβέρνησης της Λαϊκής Ενότητας στη Χιλή αποτέλεσαν, δίχως άλλο, ένα από τα ορόσημα της σύγχρονης λατινοαμερικάνικης ιστορίας του λαϊκού κινήματος μετά την κουβανέζικη επανάσταση, την επανάσταση των Σαντινίστας στη Νικαράγουα, τον ένοπλο αγώνα του λαού του Σαλβαδόρ.

Πώς όμως δημιουργήθηκαν οι συνθήκες που οδήγησαν στην ανάδειξη της κυβέρνησης της Λαϊκής Ενότητας; Είναι εξαιρετικά χρήσιμη, για το σκοπό αυτό, η σύντομη αναφορά στην πρόσφατη ιστορία του εργατικού και λαϊκού κινήματος της Χιλής.

Στις αρχές του 20ου αιώνα οι καπιταλιστικές σχέσεις σε ολόκληρη της λατινική Αμερική εξαπλώνονταν και η εργατική τάξη πλήθαινε. Ήδη από τις δεκατίες του 1870-1880 είχαν αρχίσει οι πρώτες αναζητήσεις στην κατεύθυνση του μαρξισμού κύρια από ευρωπαίους μετανάστες και προοδευτικούς διανοούμενους. Σημειώθηκαν επίσης τα πρώτα μαζικά αγωνιστικά ξεσπάσματα της εργατικής τάξης. Αξίζει να αναφερθεί η γενική απεργία των μεταλλωρύχων της Χιλής το 1907 που συντρίφτηκε βίαια από το στρατό.

Στα 1912 ο Λουίς Εμίλιο Ρεκαμπάρεν ιδρύει το Σοσιαλιστικό Εργατικό Κόμμα το οποίο το 1922 μετονομάζεται σε Κομμουνιστικό

Κόμμα και προσχωρεί στην Γ'Διεθνή.

Η υποταγή της χώρας στο βορειοαμερικάνικο ιμπεριαλισμό, η οικονομική εξαθλίωση των εργαζομένων και η πολιτική καταπίεση της δικτατορίας του Ιμπάνιες (1931-1932) προκάλεσαν ένα μεγάλο κύμα λαϊκής δυσαρέσκειας και το ξέσπασμα απεργιών και διαδηλώσεων. Στις συνθήκες αυτές ένα τμήμα του στρατού, επικεφαλής του

οποίου βρισκόταν ο συνταγματάρχης Μαρμαντούκε Γκρόβε και διάφοροι σοσιαλιστικοί κύκλοι, ανέτρεψε τη δικτατορία και εγκαθίδρυσε την αυτοονομαζόμενη σοσιαλιστική δημοκρατία της Χιλής, την πρώτη στη λατινική Αμερική που κράτησε μόλις 100 ημέρες.

Το πρόγραμμα της κυβέρνησης Γκρόβε δεν προέβλεπε βέβαια την εθνικοποίηση των μέσων παραγωγής καθώς επρόκειτο μάλλον για ένα αντιιμπεριαλιστικής κατεύθυνσης, ριζοσπαστικό μικροαστικό κίνημα.

Το πρόγραμμά της στρεφόταν ενάντια στην κυριαρχία των ξένων επιχειρήσεων και

"στη νεόπλουτη αστική τάξη της Χιλής" που διακρίνεται για "έλλειψη σεβασμού για ό,τι είναι εθνικό". Η κυβέρνηση πήρε ωστόσο μέτρα ανακούφισης των λαϊκών στρωμάτων και γι'αυτό προκάλεσε την οργή της άρχουσας τάξης που την ανέτρεψε.

Το Κομμουνιστικό κόμμα κατάφερε να διαδραματίσει ενεργητικό ρόλο στα πολιτικά πράγματα της χώρας και να αυξήσει την επιρροή του στην ίδια δεκαετία του 1930. Έτσι, συνέβαλε στην ανάδειξη το 1938 της πρώτης κυβέρνησης Λαϊκού Μετώπου στη λατινική Αμερική η οποία έφραξε το δρόμο του ανερχόμενου φασισμού προωθώντας δημοκρατικές μεταρρυθμίσεις και μερικά οικονομικά μέτρα βελτίωσης της αξιοθρήνητης πραγματικά ως τότε ζωής των εργαζομένων. Το ΚΚ δεν κατόρθωσε όμως να ανοίξει το δρόμο για παραπέρα ριζοσπαστικές αλλαγές. Το Λαϊκό Μέτωπο διαλύθηκε ουσιαστικά το 1941.

Στις δημοτικές ελογές του 1946, το ΚΚ Χιλής έλαβε το 16% των ψήφων. Δύο χρόνια αργότερα, στο πλαίσιο του ψυχροπολεμικού κλίματος που επέβαλε η Ουάσιγκτον, το ΚΚ τέθηκε εκτός νόμου με το "νόμο για την υπεράσπιση της δημοκρατίας". Εξακολούθησε, όμως, και από την παρανομία, να παίζει σημαντικό ρόλο.

Το διεθνές πλαίσιο

Εκτός από τις αγωνιστικές παραδόσεις του χιλιάνικου λαού, στις εξελίξεις των αρχών της δεκαετίας του 1970 έπαιξαν αποφασιστικό ρόλο, και δεν θα μπορούσε να ήταν αλλιώς, οι διεθνείς εξελίξεις. Οι προοδευτικές δυνάμεις της ανθρωπότητας βγήκαν από το Β' παγκόσμιο πόλεμο σαφώς ενισχυμένες. Η κοινότητα των σοσιαλιστικών κρατών περιλάμβανε τώρα πλήθος άλλων χωρών στην ανατολική Ευρώπη και την Κίνα. Η Σοβιετική Ένωση με γοργά βήματα άρχισε να συνέρχεται από τις πληγές του πολέμου και να κατοχυρώνει την παρουσία της στη διεθνή σκηνή. Τα ΚΚ των καπιταλιστικών χωρών εξήλθαν από τον πόλεμο με πολύ μεγαλύτερο κύρος. Αρχισε να φουντώνει το εθνικοαπελευθερωτικό και αντιιμπεριαλιστικό κίνημα των χωρών της Ασίας και της Αφρικής.

Στη Λατινική Αμερική κορυφαίο γεγονός αποτέλεσε η νίκη της κουβανέζικης επανάστασης το 1959 και η βαθμιαία μετεξέλιξή της από αντιδικτατορική και αντιιμπεριαλιστική σε σοσιαλιστική. Είχε προηγηθεί η ανατροπή της προοδευτικής κυβέρνησης του Αρμπενς στη Γουατεμάλα το 1954 από τους μισθοφόρους της CIA.

Το 1961 είναι η χρονιά όπου ξεκινούν και πάλι οι προσπάθειες του ένοπλου αγώνα στη Νικαράγουα με την ίδρυση του Σαντινιστικού Μετώπου Εθνικής Απελευθέρωσης. Το ίδιο έτος, οι

ΗΠΑ εξαγγέλλουν το πρόγραμμα "Συμμαχία για την Πρόοδο" προκειμένου να αποφύγουν περαιτέρω επαναστατικές εξάρσεις στην υποήπειρο.

Το 1961 είναι η χρονιά που αποτυγχάνει παταγωδώς η στρατιωτική επιχείρηση που οργάνωσε η CIA για να εισβάλλει στην Κούβα στον Κόλπο των Χοίρων. Την ίδια χρονιά αρχίζει δειλά-δειλά το

αντάρτικο στη Γουατεμάλα.

Το 1966 δολοφονείται στην Κολομβία ο επαναστάτης ιερέας Καμίλο Τόρρες ο οποίος είχε προσχωρήσει στις τάξεις του αντάρτικου.

Το 1967 δολοφονείται στη Βολιβία ο Ερνέστο Τσε Γκεβέρα και διαλύεται το αντάρτικο κίνημα. Ωστόσο, μετά από τρία χρόνια ταραχών, το 1970 που θα έλθει στην κυβέρνηση και ο Αγιέντε, στη Βολιβία αναδεικνύεται μια πατριωτική στρατιωτική κυβέρνηση ενώ αντίστοιχη στρατιωτική κυβέρνηση συγκροτήθηκε στο Περού το 1968.

Το 1970 οι ΗΠΑ βρίσκονται ήδη για τα καλά μπλεγμένες στον πόλεμο του Βιετνάμ. Η επέμβασή τους έχει ξεσηκώσει θύελλα

αντιδράσεων σε όλο τον κόσμο και μέσα στις Ηνωμένες Πολιτείες. Δυο χρόνια πριν, οι ΗΠΑ συγκλονίστηκαν από τις μεγάλες φοιτητικές και νεανικές διαδηλώσεις και το κίνημα για τα δικαιώματα των μαύρων. Για τους παροικούντες την Ιερουσαλήμ, πάντως, είναι φανερό ότι ο πόλεμος στο Βιετνάμ θα λήξει με την επικράτηση των εθνικοαπελευθερωτικών δυνάμεων που επικεφαλής τους ήταν το Βιετναμέζικο ΚΚ.

Στις διεθνείς εξελίξεις πρέπει να συνυπολογιστεί, δίχως άλλο, το επίπεδο των σχέσεων ανάμεσα στις ΗΠΑ και στην ΕΣΣΔ, γενικότερα ο συσχετισμός δυνάμεων ανάμεσα στις δυνάμεις του ιμπεριαλισμού και σε εκείνες του σοσιαλισμού. Μετά την κρίση των πυραύλων το 1962, η ανόδος του επαναστατικού αλλά και του φιλειρηνικού κινήματος σε όλο τον κόσμο, καθώς και η επιμονή της ΕΣΣΔ στην πολιτική της ειρηνικής συνύπαρξης απέδωσαν καρπούς. Το 1970 προετοιμάζεται ουσιαστικά η Διάσκεψη για την Ασφάλεια και την Συνεργασία στην Ευρώπη που συνήλθε τρία χρόνια μετά και διακήρυξε το απαραβίαστο των συνόρων στην Ευρώπη.

Η μεταπολεμική Χιλή

Το ΚΚ Χιλής νομιμοποιήθηκε δέκα χρόνια μετά την απαγόρευσή του, δηλαδή το 1958. Στο διάστημα αυτό, πολλά στελέχη και μέλη του κόμματος καταδιώχθηκαν, φυλακίστηκαν, εξορίστηκαν. Ωστόσο, η παρουσία του και η επιρροή του στο λαό μεγάλωναν. Το 1952 υποστήριξε την προεδρική υποψηφιότητα του σοσιαλιστή Σαλβαδόρ Αλλιέντε.

Στο μεταξύ η εργατική τάξη της χώρας αυξανόταν αριθμητικά και σαν ποσοστό στο σύνολο του οικονομικά ενεργού πληθυσμού της Χιλής. Η επιρροή του ΚΚ μεγάλωνε επίσης αργά και σταθερά όπως έδειξαν οι βουλευτικές εκλογές του 1958.

Το 1964 διεξάχθηκαν προεδρικές εκλογές. Το ΚΚ σε συνεργασία με το Σοσιαλιστικό Κόμμα Χιλής και άλλα κόμματα συγκρότησαν το "Επαναστατικό Μέτωπο Λαϊκής Δράσης" και υποστήριξαν ως υποψήφιο προεδρο τον Σαλβαδόρ Αλλιέντε. Στην εκλογική αναμέτρηση επικράτησε τελικά ο Εδουάρδο Φρέι, υποψήφιος του μετριοπαθούς, κεντρώου θα λέγαμε, αστικού Χριστιανοδημοκρατικού Κόμματος.

Ο Φρέι παρουσιαζόταν ως μεταρρυθμιστής και υποσχόταν "επανάσταση με ελευθερία" και παρέλαβε την προεδρία από το απερχόμενο δεξιό "Εθνικό Κόμμα" του Χόρχε Αλεσσάντρι. Ήταν η περίοδος προσπάθειας εφαρμογής του αμερικανόπνευστου προγράμματος "Συμμαχία για την πρόοδο" που επιχειρούσε να συμπληρώσει τις δικτατορικές μεθόδους στη Λατινική Αμερική με μεταρρυθμιστικά πειράματα ώστε να εκτονώσει τη δυσαρέσκεια των λαών. Έτσι, ο Φρέι υποσχόταν αγροτική μεταρρύθμιση, χιλιανοποίηση του χαλκού, εκτεταμένες εξουσίες στον πρόεδρο, φορολογική μεταρρύθμιση, πάλι ενάντια στη φτώχεια, συμμετοχή των εργατών στα κέρδη των επιχειρήσεων, σεβασμό στις στοιχειώδεις δημοκρατικές ελευθερίες του λαού.

Η πολιτική αυτή δεν εφαρμόστηκε βέβαια, τουλάχιστον στο σύνολό της. Ψηφίστηκε νόμος για την αγροτική μεταρρύθμιση που όμως ήταν άτολμος και άρχισε να υλοποιείται με απελπιστικά αργούς ρυθμούς. Το βιοτικό επίπεδο του λαού έπεφτε διαρκώς. Το κόστος ζωής ανέβηκε 25% το 1965, 17% το 1966, 22% το 1967. Οι διεκδικήσεις των εργαζομένων αντιμετωπίστηκαν με τον παραδοσιακό βίαιο τρόπο. Το Μάρτη του 1966 και το Νοέμβρη του 1967 κλήθηκε ο στρατός για να καταστείλει την απεργία των ανθρακωρύχων. Στη δεύτερη περίπτωση δολοφονήθηκαν έξι απεργοί και τραυματίστηκαν δεκάδες άλλοι. Ακόμη και στελέχη του

Χριστιανοδημοκρατιού Κόμματος κατηγορούσαν τον Φρέι για "γλίστρημα στα δεξιά". Η δυσαρέσκεια στην εκλογική βάση του κόμματος μεγάλωσε, πολύ περισσότερο μάλιστα που το κόμμα αυτό στηριζόταν σε κάποιο βαθμό στη μεσαία και μικρή αστική τάξη και όχι μόνο στο μεγάλο κεφάλαιο.

Οι κοινωνικές αντιθέσεις οξύνονταν. Οι αμερικάνικες πολυεθνικές και η εγχώρια ολιγαρχία θησαύριζαν από την εκμετάλλευση της δουλειάς των χιλιανών και του πλούτου της Χιλής. Το 2% των οικογενειών

κατείχαν το 46% του χρηματικού εισοδήματος. Το 80% της καλλιεργημένης γης και των βοσκότοπων βρισκόταν στα χέρια του 4,2% του πληθυσμού, των μεγαλοτσοφλικάδων. Μόνο στην πρωτεύουσα Σαντιάγο, 600.000 άνθρωποι ζούσαν σε παράγκες. Τα δύο τρίτα των αγροτικών σπιτιών είχαν χωματένιο πάτωμα. Μόνο το 10% είχε ηλεκτρικό ρεύμα. Οι άνεργοι ξεπερνούσαν τις 300.000 (8,3%). 1,5 εκατομ. παιδιά υποσιτίζονταν ενώ 600.000 ήταν πνευματικά καθυστερημένα εξαιτίας της έλλειψης των στοιχειωδών μέσων ζωής. Το 15% των Χιλιανών πάνω από 15 ετών ήταν αναλφάβητοι.

Στις συνθήκες αυτές, τα διεκδικητικά κινήματα των ταχυδρομικών, των δασκάλων και καθηγητών, των εργαζομένων στην ηλεκτρική ενέργεια, των ανθρακωρύχων δυνάμωναν. Ο λαός αναζητούσε εναλλακτική λύση και στις προεδρικές εκλογές που πλησίαζαν.

Τα κόμματα της Λαϊκής Ενότητας

Το 1969 δημιουργείται η Λαϊκή Ενότητα. Το πρόγραμμά της υπογράφηκε στις 17 Δεκέμβρη από τα παρακάτω κόμματα: Σοσιαλιστικό Κόμμα (ΣΚ), Κομμουνιστικό Κόμμα, Ριζοσπαστικό Κόμμα, Κίνηση Ενωμένης Λαϊκής Δράσης,

Ανεξάρτητη Λαϊκή Δράση, Σοσιαλδημοκρατικό Κόμμα.

Το ΣΚ ήταν το ισχυρότερο κόμμα του συνασπισμού. Ιδρύθηκε το 1933 μετά την πτώση της "σοσιαλιστικής δημοκρατίας" του Γκρόβε. Ο Αλλιέντε ήταν από τα ιδρυτικά μέλη. Το κόμμα διαφοροποιούνταν από την "αυστηρή ιδεολογία" του ΚΚ και αγωνιζόταν για μια "αντιμπεριαλιστική οικονομία" σε όλη τη Λατινική Αμερική ενώ δεχόταν το μαρξισμό μόνο "σαν μέθοδο ερμηνείας της πραγματικότητας". Επρόκειτο δηλαδή μάλλον για ένα σοσιαλρεφορμιστικό κόμμα αντιμπεριαλιστικής ωστόσο κατεύθυνσης ίσως και εξαιτίας της ριζοσπαστικοποίησης των λαών ιδιαίτερα μετά την κουβανέζικη επανάσταση. Το Σοσιαλιστικό Κόμμα είχε μια μακρόχρονη συνεργασία με το ΚΚ Χίλης, λιγότερο ή

περισσότερο στενή, κυρίως από τα μέσα της δεκαετίας του 1950 και μετά.

Παλιότερα, το ΣΚ συμμετείχε μαζί με το Ριζοσπαστικό Κόμμα και το ΚΚ στο Λαϊκό Μέτωπο που κυβέρνησε τη χώρα την περίοδο 1936-1941. Αποχώρησε από αυτό την ίδια χρονιά. Αμέσως μετά διασπάστηκε. Η δεξιά πτέρυγα συμμετείχε ενεργά στην αντικομμουνιστική υστερία από το 1946 και μετά. Δεξιά και αριστερή πτέρυγα του ΣΚ ενώθηκαν και πάλι την ίδια περίπου περίοδο με την επανανομιμοποίηση του ΚΚ. Το ΣΚ δεν είχε σχέσεις με την ευρωπαϊκή σοσιαλδημοκρατία.

Το Ριζοσπαστικό Κόμμα υπήρχε από το 1858. Ήταν ο κορμός του Λαϊκού Μετώπου των ετών 1938-1941. Εκφράζε τα μεσαία στρώματα. Το 1969 η αριστερή πτέρυγα πήρε την ηγεσία του κόμματος και το οδήγησε στη Λαϊκή Ενότητα.

Η Κίνηση Ενωμένης Λαϊκής Δράσης προέκυψε από αριστερή διάσπαση της Χριστιανοδημοκρατίας το 1969 και στελεχώθηκε κυρίως από την οργάνωση της νεολαίας της τελευταίας.

Το Σοσιαλδημοκρατικό Κόμμα ιδρύθηκε το 1966 και, παρά το όνομά του, είχε ταχθεί αλληλέγγυο με την κουβανέζικη επανάσταση. Το 1972 συγχωνεύθηκε με το Ριζοσπαστικό Κόμμα.

Η Ανεξάρτητη Λαϊκή Δράση ήταν το μικρότερο από τα κόμματα που συμμετείχαν στη συμμαχία.

Ενα χρόνο μετά την εκλογή του Αλλιέντε, το 1971, στη Λαϊκή Ενότητα εντάχθηκε ακόμη η Χριστιανική Αριστερά που προήλθε από διάσπαση των Χριστιανοδημοκρατών.

Οι σχέσεις των κομμάτων της Λαϊκής Ενότητας βασίζονταν στην ισοτιμία. Για τη λήψη των αποφάσεων χρειαζόταν ομοφωνία. Στο διάστημα που μεσολάβησε από τη δημιουργία της Λαϊκής Ενότητας μέχρι τις προεδρικές εκλογές δημιουργήθηκαν 14.800 επιτροπές βάσης που συσπείρωναν όχι μόνο τα μέλη των κομμάτων αλλά και εκατοντάδες χιλιάδες αγωνιστές που βρίσκονταν εκτός κομμάτων.

Στην καθημερινή πολιτική, από το ΚΚ Χιλής αλλά και από τα άλλα κόμματα υπήρχε προσπάθεια για την καλλιέργεια "αδερφικών και ειλικρινών σχέσεων". Παράλληλα, κάθε κόμμα διατηρούσε το δικαίωμα της αυτοτελούς προβολής των θέσεών του, ακόμη και εκείνων που διαφοροποιούνταν σε σχέση με τις θέσεις των άλλων κομμάτων του συνασπισμού. Καταβαλλόταν βέβαια προσπάθεια η ιδεολογική, πολιτική αντιπαράθεση ανάμεσα στα κόμματα της Λαϊκής Ενότητας να γίνεται με προσεκτικό τρόπο ώστε να μην δημιουργούνται εντάσεις ανάμεσα στους συμμάχους.

Γενικότερα, η Λαϊκή Ενότητα ήταν μια πολιτική συμμαχία ανάμεσα στο Κομμουνιστικό Κόμμα και σε άλλα, περισσότερο ή λιγότερο, ριζοσπαστικά μικροαστικά κόμματα τα οποία είχαν αντιιμπεριαλιστική κατεύθυνση στην πολιτική τους. Η Λαϊκή Ενότητα δεν ήταν απλά το αποτέλεσμα μιας συμφωνίας των κομμάτων αλλά ο καρπός των λαϊκών αγώνων και πολλών επιμέρους αγωνιστικών συσπειρώσεων που είχαν προηγηθεί. Η πολιτική αυτή συμμαχία βασιζόταν στη συμμαχία της εργατικής τάξης, των αγροτών και των μεσαίων στρωμάτων.

Η εργατική τάξη, μέσα από την πρωτοπόρα επαναστατική παρουσία του ΚΚ, μέσα από την καταλυτική παρουσία και της Γενικής Συνομοσπονδίας της, αλλά και μέσα από την ποσοτική και ποιοτική συμμετοχή της στη Λαϊκή Ενότητα και στους κοινωνικούς αγώνες ήταν η πιο μαζική, η πιο σταθερή δύναμη αυτής της κοινωνικο-πολιτικής συμμαχίας.

Ο Αλλιέντε

Ο Σαλβαδόρ Αλλιέντε ήταν το πρόσωπο στο οποίο συμφώνησαν οι δυνάμεις της Λαϊκής Ενότητας για να τον ανακηρύξουν υποψήφιο πρόεδρο της συμμαχίας. Ο Αλλιέντε ήταν ηγετικό στέλεχος του Σοσιαλιστικού Κόμματος και είχε εκλεγεί επανειλημμένα βουλευτής και γερουσιαστής, ήταν υποψήφιος πρόεδρος του ΣΚ σε προηγούμενες προεδρικές εκλογές. Είχε διατελέσει υπουργός υγείας το 1939 επί κυβέρνησης του Λαϊκού Μετώπου.

Ο Αλλιέντε ήταν σταθερά εκπρόσωπος της αριστερής πτέρυγας του ΣΚ με αντιιμπεριαλιστικές θέσεις και υπέρμαχος της συνεργασίας σοσιαλιστών και κομμουνιστών.

Κρατούσε κάποια απόσταση από τις σοσιαλιστικές χώρες, δεν δίσταζε όμως να εξαίρει τις επιτυχίες τους, να υποστηρίζει τη φιλειρηνική πολιτική τους. Ο ίδιος δήλωνε θαυμαστής και υποστηρικτής της κουβανέζικης επανάστασης παρά τις διαφορετικές εκτιμήσεις που είχε με τους ηγέτες της σε κάποια ζητήματα.

Εμπνεόταν επίσης από το πρόγραμμα των δέκα σημείων του

Εθνικού Απελευθερωτικού Μετώπου του Βιετνάμ το οποίο μαχόταν εκείνη την περίοδο ενάντια στην ιμπεριαλιστική στρατιωτική επέμβαση.

Κατά τη διάρκεια της προεδρίας του δεν επιχείρησε να εκμεταλλευτεί το κύρος και την εξουσία που του παρείχε η θέση του για να αυτονομηθεί σε σχέση με τα συμμαχικά κόμματα της Λαϊκής Ενότητας αλλά ούτε και σε σχέση με το ΣΚ. Αλλωστε και η ίδια η δομή της συμμαχίας δεν έδινε τη δυνατότητα για κάτι τέτοιο. Ο «σύντροφος πρόεδρος», όπως τον αποκαλούσαν, διακρίθηκε για το ήθος και τη σεμνότητά του.

Ο Αλλιέντε ως πρόεδρος είχε σαν άμεσους στενούς συνεργάτες πάντοτε έναν εκπρόσωπο των σοσιαλιστών και έναν των κομμουνιστών. Η τριάδα αυτή εξέταζε τα θεμελιώδη ζητήματα. Ωστόσο, παρότι αναγνώριζε την πρωταρχική σημασία της συνεργασίας ΣΚ και ΚΚ, που ήταν άλλωστε και τα πιο ισχυρά της συμμαχίας, φρόντιζε να μην μένουν εκτός των διαβουλεύσεων και τα υπόλοιπα κόμματα της Λαϊκής Ενότητας.

Παράλληλα, η τριάδα αυτή δεν συζητούσε ποτέ, με απαίτηση του Αλλιέντε, θέματα που σύμφωνα με το Σύνταγμα θεωρούνταν δικαιοδοσία της διοίκησης των ενόπλων δυνάμεων. Το σημείο αυτό είναι ίσως μια από τις εκφράσεις των πολιτικών αδυναμιών του. Οι αδυναμίες αυτές είχαν την αιτία τους ακριβώς στην ιδεολογική και

πολιτική φυσιολογία του Σοσιαλιστικού Κόμματος το οποίο, αν και κατά την ιστορική αυτή συγκυρία λάμβανε θέσεις αντιιμπεριαλιστικές, δεν ήταν επαναστατικό κόμμα της εγγραφικής τάξης, δεν βασιζόταν στη μαρξιστική λενινιστική κοσμοθεωρία. Το κόμμα αυτό δεν είχε σαν στόχο του το σοσιαλισμό και τον κομμουνισμό παρά μόνο μια αντιιμπεριαλιστικής κατεύθυνσης μικτή οικονομία.

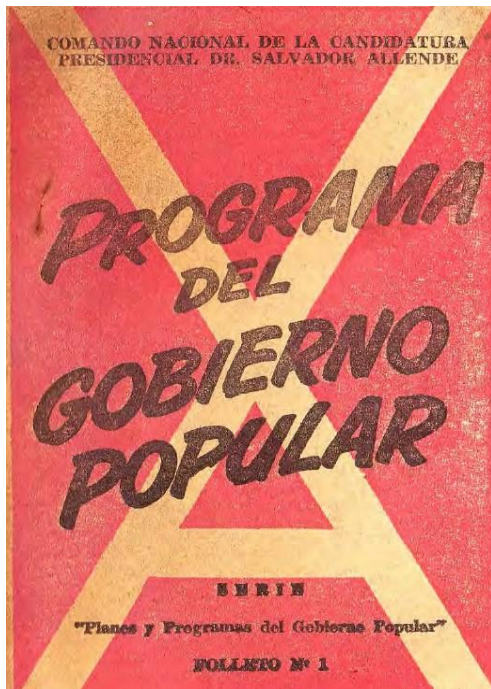
Ο Αλλιέντε φαίνεται πως αντιλαμβανόταν αρκετά καλά τον ταξικό χαρακτήρα του στρατού και τις σχέσεις του με τις ΗΠΑ, είχε όμως την ελπίδα, ή ορθότερα την ψευδαίσθηση, ότι η νομιμοφροσύνη του θα τον εμποδίσει να ανατρέψει την κυβέρνηση της Λαϊκής Ενότητας. Ο Αλλιέντε φαίνεται πως πίστευε ακόμη ότι η τακτική της μη επίθεσης των λαϊκών δυνάμεων ενάντια στην αντίδραση, η προσπάθεια κατευνασμού της, ακόμη και στις πιο ευνοϊκές για το λαό στιγμές, θα οδηγούσε στο μετασχηματισμό της κοινωνίας χωρίς την αποφασιστική ρήξη.

Είναι εντυπωσιακό το γεγονός ότι οι μυστικές υπηρεσίες των ΗΠΑ εκτίμησαν ορθά τη προσωπικότητα του Αλλιέντε.

Συγκέντρωναν πληροφορίες ακόμη και για την προσωπική του ζωή, την υγεία του κλπ. Τον θεωρούσαν, ως ηγέτη αυτής της συμμαχίας σοσιαλιστών και κομμουνιστών, επικίνδυνο. Παράλληλα, γνώριζαν τις αδυνατες πλευρές της ιδεολογίας του και προσπάθησαν να τις εκμεταλλευτούν κατάλληλα. Δεν κατάφεραν, όπως έλπιζαν στην αρχή, να τον εκτρέψουν σε σοσιαλδημοκρατικές κατευθύνσεις.

Ο Σαλβαδόρ Αλλιέντε πέθανε με το όπλο στο χέρι μέσα στο προεδρικό μέγαρο: με ένα όπλο που του είχε χαρίσει ως προσωπικό δώρο ο Φιδέλ Κάστρο κατά τη επίσκεψή του στη Χιλή το 1971. Εγινε σύμβολο του αντιιμπεριαλιστικού αγώνα των λαών. Όπως σημείωσε ο Κάστρο σε ομιλία του, "ο θάνατος του Αλλιέντε αποτελεί μια πράξη ασύγκριτου μεγαλείου, που σκέπασε με καταισχύνη τον Πινοσέτ και τους συνεργούς του. Έτσι ακριβώς ζει ο πραγματικός άνθρωπος και επαναστάτης! Έτσι πεθαίνει ο πραγματικός αγωνιστής, ο υπερασπιστής του λαού! Έτσι πεθαίνει ο αγωνιζόμενος για το σοσιαλισμό".

Το πρόγραμμα της Λαϊκής Ενότητας

Η Λαϊκή Ενότητα ήταν, σύμφωνα με το πρόγραμμά της, η συμμαχία των "λαϊκών επαναστατικών δυνάμεων" που σκοπός τους δεν ήταν μόνο η νίκη στις προεδρικές εκλογές του επόμενου έτους αλλά η πραγματοποίηση "θεμελιακών μεταβολών", "επαναστατικών μετασχηματισμών" και η μετάθεση της εξουσίας "από τις παλιές κυρίαρχες ομάδες στους εργάτες, τους αγρότες και τα προοδευτικά στρώματα της μεσαίας τάξης των πόλεων και της υπαίθρου".

Η Λαϊκή Ενότητα έθετε ως προς το πολιτικό ζήτημα δύο στόχους:

- α. να διαφυλάξει και να επεκτείνει τις δημοκρατικές κατακτήσεις των εργαζομένων,
- β. "να μεταβάλλει τους ισχύοντες θεσμούς, εγκαθιδρύοντας ένα νέο κράτος όπου η εργατική τάξη και γενικά ο λαός θα ασκεί την πραγματική εξουσία".

Ο άμεσος στόχος, που συνδεόταν άλλωστε με τις προεδρικές εκλογές, ήταν η ανάδειξη μιας λαϊκής κυβέρνησης η οποία θα στήριζε "την ισχύ και την εξουσία της κατά κύριο λόγο στην υποστήριξη που της παρέχει ο οργανωμένος λαός". Στην κυβέρνηση αυτή θα συμμετείχαν, όπως και έγινε, "όλα τα επαναστατικά κόμματα, κινήματα και τάσεις".

Ποιά ήταν, όμως, τα μέτρα που προέβλεπε το πρόγραμμα της Λαϊκής Ενότητας σχετικά με τη μεταβολή των υπαρχόντων κρατικών θεσμών; Η Λαϊκή Ενότητα διακήρυξε τη δημιουργία μιας νέας δομής εξουσίας, ενός "λαϊκού κράτους" το οποίο θα έπρεπε "να οικοδομηθεί από τη βάση προς τα πάνω, μέσα από μια διαδικασία εκδημοκρατισμού σ'όλα τα επίπεδα και με την οργανωμένη κινητοποίηση των μαζών".

Αναφορικά με το σκληρό πυρήνα κάθε κρατικής εξουσίας, τους κατασταλτικούς μηχανισμούς, το πρόγραμμα αναφερόταν ειδικά στο στρατό και στην αστυνομία. Για τις ένοπλες δυνάμεις έθετε το στόχο "της διασφάλισης" του εθνικού χαρακτήρα τους και της άρνησης να χρησιμοποιηθούν ενάντια στο λαό ή για τα συμφέροντα ξένων δυνάμεων. Θιγόταν, δηλαδή, αν και με τρόπο μετριοπαθή, το θέμα της αλλαγής προσανατολισμού των ενόπλων δυνάμεων. Γινόταν επίσης αναφορά στο πρόγραμμα στην ανάγκη θέσπισης ενός δημοκρατικού και αξιοκρατικού συστήματος προαγωγών καθώς και

στην ανάγκη εξασφάλισης ικανοποιητικού επιπέδου διαβίωσης και εκπαίδευσης των στρατιωτικών.

Με δεδομένο ότι ο χιλιάνικος στρατός ήταν κατά βάση επαγγελματικός και εξαρτημένος βέβαια από τις ΗΠΑ, η προοπτική δημοκρατικών αλλαγών στο στράτευμα, τόσο

στο προσωπικό, όσο και στις δομές, τους στόχους, τους εξοπλισμούς, τις σχέσεις με τις ΗΠΑ κλπ, δεν ήταν ιδιαίτερα ευκρινής στο πρόγραμμα. Οι προσεκτικές διατυπώσεις είχαν να κάνουν με την προσπάθεια κατευνασμού των στρατιωτικών έτσι ώστε να μην κινηθούν πραξικοπηματικά.

Βέβαια, σαν γραμμή της αμυντικής πολιτικής του "λαϊκού κράτους" επιβεβαιωνόταν η διαφύλαξη της εδαφικής ακεραιότητας και ανεξαρτησίας της χώρας απέναντι στις επιβουλές του ιμπεριαλισμού και των ολιγαρχιών των γειτονικών κρατών.

Το πρόγραμμα της Λαϊκής Ενότητας ήταν περισσότερο ξεκάθαρο όταν αναφερόταν στην αστυνομία: "Η αστυνομία θα πρέπει να αναδιοργανωθεί ώστε να μην χρησιμοποιηθεί ποτέ πια σαν καταπιεστική δύναμη ενάντια στο λαό, αλλά αντίθετα να εκπληρώνει τον προορισμό της, που είναι να υπερασπίζει το λαό από

αντικοινωνικές ενέργειες".

Σε ό,τι αφορά τους κρατικούς θεσμούς και τα κέντρα των αποφάσεων, το πρόγραμμα της Λαϊκής Ενότητας αναφερόταν στην ανάγκη δημιουργίας ενός μόνου κεντρικού αντιπροσωπευτικού θεσμού, της Λαϊκής Συνέλευσης, που θα αντικαθιστούσε τον αντιδημοκρατικό διαχωρισμό ανάμεσα στη Βουλή και στη Γερουσία.

Σημαντικότερη καινοτομία, που άνοιγε ριζοσπαστικές προοπτικές, ήταν η εξαγγελία του θεσμοθετημένου ελέγχου του λαού στους εκπροσώπους του

καθώς και η δυνατότητα των εκλογέων να ανακαλούν τους αντιπροσώπους κάθε στιγμή που θεωρούν ότι έπαψαν να εκφράζουν τα λαϊκά συμφέροντα. "Τα μέλη της Λαϊκής Συνέλευσης και όλων των οργάνων λαϊκής εκπροσώπησης θα ελέγχονται από τους εκλογείς τους, μέσα από ορισμένες μορφές συμβουλίων που θα έχουν την εξουσία να ανακαλούν την εντολή". Επιπλέον, η Λαϊκή Ενότητα διακήρυξε ότι θα καθιερώσει ένα σύστημα ασυμβίβαστων έτσι ώστε "αν ένας βουλευτής ή δημόσιος υπάλληλος ενεργεί σαν αντιπρόσωπος ιδιωτικών συμφερόντων θα αποστερείται από το αξίωμά του".

Η Λαϊκή Συνέλευση θα ήταν το κέντρο χάραξης πολιτικής και λήψης αποφάσεων. Το πρόγραμμα πάντως δε διευκρίνιζε αν θα περιορίζονταν οι εξουσίες του προέδρου της δημοκρατίας και αν ο κεντρικός αντιπροσωπευτικός θεσμός θα γινόταν όχι μόνο το κέντρο των αποφάσεων αλλά και της εφαρμογής τους. Η Χιλή ήταν προεδρική δημοκρατία στην οποία το υπουργικό συμβούλιο αναδεικνύεται και λογοδοτεί στον πρόεδρο της δημοκρατίας ο οποίος συγκεντρώνει το σύνολο της εκτελεστικής εξουσίας.

Η όλη τοποθέτηση του προγράμματος της Λαϊκής Ενότητας δείχνει πως οι δυνάμεις που την αποτελούσαν μάλλον δεν ευνοούσαν την προεδρική δημοκρατία. Ωστόσο, η σύνταξη του προγράμματος έγινε ενόψει των προεδρικών εκλογών και με δεδομένη την πλειοψηφία της Χριστιανοδημοκρατίας στο Κογκρέσο, οπότε δεν έθιγε άμεσα το ζήτημα.

Πάντως, η Λαϊκή Συνέλευση θα ήταν, κατά το πρόγραμμα, το όργανο που θα ενέκρινε το σχέδιο κοινωνικο-οικονομικής ανάπτυξης της χώρας. Η εξουσία αυτή, μέσα στη λογική του προγράμματος για τη οικονομική πολιτική, ξεπερνούσε κατά πολύ, τυπικά και ουσιαστικά την αρμοδιότητα ψήφισης του κρατικού προϋπολογισμού. Στο θέμα αυτό το πρόγραμμα της Λαϊκής Ενότητας έθετε τον πυρήνα της λογικής του κεντρικού σχεδιασμού αποφασιστικό όργανο του οποίου θα ήταν ο κεντρικός αντιπροσωπευτικός θεσμός.

Η Λαϊκή Συνέλευση θα ήταν, κατά το πρόγραμμα της Λαϊκής Ενότητας, επικεφαλής ενός ιεραρχημένου πλέγματος συμβουλίων της τοπικής αυτοδιοίκησης. Τα τοπικά συμβούλια θα έπρεπε να εκλέγονται δημοκρατικά και να ελέγχονται και αυτά από το λαό. "Τα τοπικά και περιφερειακά συλλογικά όργανα μέσα στο Λαϊκό Κράτος θα ασκούν πολιτική, οικονομική και κοινωνική εξουσία στο γεωγραφικό τους χώρο, και θα μπορούν επίσης να συμβάλλουν με διάφορες πρωτοβουλίες και να ασκούν κριτική στα ανώτερα κλιμάκια", προσδιόριζε το πρόγραμμα περιγράφοντας έτσι ένα δημοκρατικό σύστημα τοπικής αυτοδιοίκησης με ουσιαστικές εξουσίες. Επισημαίνει, επίσης, όπως είναι φυσικό, ότι "η άσκηση των αρμοδιοτήτων των τοπικών και περιφερειακών συλλογικών οργάνων θα πρέπει να διεξάγεται μέσα στα πλαίσια που καθορίζουν οι εθνικοί νόμοι και τα γενικά σχέδια οικονομικής και κοινωνικής ανάπτυξης".

Επιπλέον, το πρόγραμμα της Λαϊκής Ενότητας προέβλεπε τη συμμετοχή των εργατικών και άλλων κοινωνικών οργανώσεων στο σχεδιασμό της κοινωνικο-οικονομικής ανάπτυξης, στη λήψη αποφάσεων σε όλα τα επίπεδα των κάθε είδους κρατικών θεσμών καθώς, και αυτό είναι ίσως το σημαντικότερο, στην "εποπτεία των διοικητικών λειτουργιών",

στην παρακολούθηση του κρατικού μηχανισμού στην καθημερινή, πρακτική υλοποίηση των νόμων και της πολιτικής γραμμής.

Συστατικό στοιχείο της αντίληψης για την εξουσία και τη δημοκρατία που διαπερνούσε το πρόγραμμα της Λαϊκής Ενότητας ήταν οι θέσεις της για τα μέσα μαζικής ενημέρωσης. Όπως εύγλωττα έγραφε το πρόγραμμα, θα έπρεπε "τα μέσα μαζικής επικοινωνίας (τύπος, εκδόσεις, ραδιόφωνο, τηλεόραση, κινηματογράφος) ... να απαλλαγούν από τον εμπορικό τους χαρακτήρα. Θα πρέπει να παρθούν τέτοια μέτρα, ώστε οι κοινωνικές οργανώσεις να έχουν στη διάθεσή τους αυτά τα μέσα, απελευθερωμένα από τη βλαβερή παρουσία των μονοπωλίων".

Σχετικά με τη Δικαιοσύνη, το πρόγραμμα της Λαϊκής Ενότητας προέβλεπε ότι οι δικαστές του Ανωτάτου Δικαστηρίου θα εκλέγονται από το μοναδικό αντιπροσωπευτικό σώμα του λαού, τη Λαϊκή Συνέλευση. Το Ανώτατο Δικαστήριο καθορίζει στη συνέχεια τα ζητήματα της Δικαιοσύνης η οποία δεν πρέπει να δέχεται παρεμβάσεις από την κυβέρνηση.

Πέρα όμως από το θεσμικό και οργανωτικό μέρος, το πρόγραμμα προϋδεάζοντας για την ανάγκη ταξικού αναπροσανατολισμού της τόνιζε ότι "η νέα οργάνωση και διοίκηση της δικαιοσύνης θα είναι προς όφελος της πλειοψηφίας... Η Λαϊκή Κυβέρνηση αποβλέπει στην αντικατάσταση της σημερινής

ατομιστικής αστικής δικαιοσύνης, από μια νέα αντίληψη για τη λειτουργία αυτή".

Το οικονομικό πρόγραμμα

Η οικονομική πολιτική της Λαϊκής Ενότητας είχε ως στόχο "την αντικατάσταση της σημερινής δομής της οικονομίας με την αφαίρεση της δύναμης του ντόπιου και ξένου μονοπωλιακού κεφαλαίου και των μεγαλοτσιφλικάδων για ν'αρχίσει το χτίσιμο του σοσιαλισμού". Η πολιτική αυτή θα έπρεπε να υλοποιηθεί μέσα από το δημοκρατικό σχεδιασμό και με κύριο μοχλό τον κρατικό τομέα της οικονομίας.

"Η διαδικασία του μετασχηματισμού της οικονομίας μας", έγραφε το πρόγραμμα, "αρχίζει με τη δημιουργία ενός ισχυρού κρατικού τομέα που θα αποτελείται από τις επιχειρήσεις που τώρα ανήκουν στο κράτος, μαζί με κείνες που θα απαλοτριωθούν".

Προβλεπόταν η εθνικοποίηση των ξένων εταιρειών που εκμεταλλεύονταν τον ορυκτό πλούτο καθώς και της αντίστοιχης μεταλλευτικής βιομηχανίας. Στον κρατικό τομέα θα έπρεπε να περάσουν επίσης οι τράπεζες και οι ασφαλιστικές εταιρείες, το εξωτερικό εμπόριο, οι μεγάλες επιχειρήσεις στον τομέα της διανομής,

η ενέργεια, οι συγκοινωνίες, το κύκλωμα του πετρελαίου και των υποπροϊόντων του, το τσιμέντο, τα πετροχημικά, τα βαρέα χημικά, το χαρτί και γενικά τα "βιομηχανικά μονοπώλια στρατηγικής σημασίας".

Στο πρόγραμμα υπήρχε η διευκρίνιση ότι "οι απαλλοτριώσεις θα πραγματοποιηθούν με πλήρη προστασία των συμφερόντων του μικρού μετόχου".

Για τις υπόλοιπες επιχειρήσεις, "στις οποίες η ατομική ιδιοκτησία των μέσων παραγωγής υπάρχει ακόμα", η Λαϊκή Ενότητα υποστήριζε ότι "θα ωφεληθούν από τη γενική σχεδιοποίηση της εθνικής οικονομίας". Υπογραμμιζόταν, επίσης, ότι "τα δικαιώματα των εργατών και υπαλλήλων αυτών των επιχειρήσεων, για ικανοποιητικές αποδοχές και συνθήκες δουλειάς, θα διασφαλιστούν και θα είναι σεβαστά".

Το πρόγραμμα δεν αναφερόταν, ωστόσο, στις μικρές επιχειρήσεις που δεν απασχολούν μισθωτή εργασία καθώς και στις μεσαίες επιχειρήσεις που απασχολούν ολιγάριθμη εργατική δύναμη. Αυτό προκαλεί εντύπωση καθώς η Χιλή είναι χώρα μέσου επιπέδου ανάπτυξης στην οποία η μικροεμπορευματική παραγωγή είναι πλατιά διαδεδομένη. Θα περίμενε, λοιπόν, κανείς να υπάρχει ιδιαίτερη αναφορά στη μικρή και μεσαία αστική τάξη, σε μέτρα στήριξης των στρωμάτων αυτών απέναντι στην πίεση του μεγάλου κεφαλαίου (κυρίως των αυτοαπασχολούμενων επαγγελματιών) καθώς και σε

μέτρα ενθάρρυνσης της ένταξής τους σε συνεταιρισμούς και στο εθνικό σχέδιο ανάπτυξης.

Για την αγροτική οικονομία το πρόγραμμα της Λαϊκής Ενότητας υποστήριζε ότι έπρεπε να επιταχυνθούν οι απαλοτριώσεις τσιφλικιών που είχαν πολύ δειλά αρχίσει επί

προεδρίας Φρέι. Παράλληλα, θεωρούσε απαραίτητο να ευνοηθεί η συνεταιριστική οργάνωση των κτημάτων που απαλοτριώνονται. Κάποια από αυτά τα κτήματα θα έπρεπε να οργανωθούν σε κρατικά αγροκτήματα με σύγχρονες τεχνολογικές μεθόδους. Γενικότερα, προβλεπόταν η διευκόλυνση και ενθάρρυνση των μικρών και μεσαίων ιδιοκτητών να ενταχθούν στους συνεταιρισμούς ή να επωφεληθούν από τα πλεονεκτήματα και τις υπηρεσίες τους.

Στο πλαίσιο μιας τέτοιας αντίληψης για την οικονομική ανάπτυξη το πρόγραμμα στόχευε στην αποκοπή της εξάρτησης από τον ιμπεριαλισμό, στην αποδυνάμωση της εξουσίας του μονοπωλιακού κεφαλαίου, στην άνοδο του βιοτικού επιπέδου του λαού, στην οικονομική αποκέντρωση και ισομερή ανάπτυξη των περιοχών της χώρας, στην ανάπτυξη των παραγωγικών δυνατοτήτων της Χιλής σε όφελος των εργαζόμενων ανθρώπων.

Η εξωτερική πολιτική

Η εξωτερική πολιτική που επαγγελλόταν η Λαϊκή Ενότητα στηριζόταν στην αρχή της καλλιέργειας ισότιμων σχέσεων με όλα τα κράτη ανεξάρτητα από τον προσανατολισμό τους αλλά και στην αντιιμπεριαλιστική αλληλεγγύη με τους λαούς αλλά και τις κυβερνήσεις.

Η Λαϊκή Ενότητα θεωρούσε "ουσιώδες να καταγγελθούν και να καταργηθούν συνθήκες και συμβάσεις που περιορίζουν την κυριαρχία μας, και ιδιαίτερα τα διάφορα σύμφωνα αμοιβαίας βοήθειας και άλλα που η Χιλή έχει υπογράψει με τις ΗΠΑ".

Η λαϊκή κυβέρνηση δεσμευόταν να στηρίζει τους λαούς που αγωνίζονται για την απελευθέρωσή τους, ενάντια στην νεοαποικιοκρατία και στον ιμπεριαλισμό, για την οικοδόμηση του σοσιαλισμού. Ξεχωριστή αναφορά γινόταν στην αλληλεγγύη προς το λαό του Βιετνάμ και προς την κουβανέζικη επανάσταση η οποία χαρακτηριζόταν ως "εμπροσθοφυλακή της Λατινοαμερικάνικης επανάστασης και της οικοδόμησης του σοσιαλισμού στη Νοτιοαμερικάνικη ήπειρο".

Ανέφερε, επίσης, το πρόγραμμα ότι "η φιλία και συνεργασία με τις σοσιαλιστικές χώρες θα ενισχυθούν".

Στον τομέα της λατινοαμερικάνικης πολιτικής δινόταν βάρος στην πολιτική της αμοιβαίας συνεννόησης και σεβασμού με τα κράτη της περιοχής. Η λαϊκή κυβέρνηση δεσμευόταν να υποστηρίξει την ολοκλήρωση των λατινοαμερικάνικων χωρών με την προϋπόθεση ότι αυτή "θα πρέπει να θεμελιωθεί πάνω σε οικονομίες απελευθερωμένες από την ιμπεριαλιστική εξάρτηση και εκμετάλλευση".

Η κοινωνική πολιτική

Όπως είναι ευνόητο, τα μέτρα που αφορούσαν στην κοινωνική πολιτική περιελάμβαναν ένα ξεχωριστό μέρος στο πρόγραμμα της Λαϊκής Ενότητας.

Καταρχήν εξαγγέλονταν μια σειρά ρυθμίσεις για την άμεση ανύψωση του βιοτικού επιπέδου των εργαζομένων όπως αυτόματη τιμαριθμική αναπροσαρμογή των μισθών κάθε 6 μήνες ή

όποτε η αύξηση του κόστους ζωής ξεπερνά το 5%, η βελτίωση και επέκταση του ασφαλιστικού και συνταξιοδοτικού συστήματος, η χρηματοδότηση πλατιού προγράμματος κατασκευής κατοικιών για το λαό. Ειδική μέριμνα δινόταν στο πρόγραμμα για τα μέτρα ενίσχυσης της θέσης της γυναίκας στην κοινωνία.

Αυτά συμπληρώνονταν με ριζοσπαστικές προτάσεις για βαθιούς μετασχηματισμούς σε όφελος των εργαζομένων στους τομείς της παιδείας και της υγείας, στον αθλητισμό.

Εκλογές και αντιδράσεις

Στις 4 Σεπτέμβρη 1970 ο Αγιέντε έλαβε 36,3% των ψήφων έναντι 35% που πήρε ο δεξιός υποψήφιος του Εθνικού Κόμματος, Χόρχε Αλεσσάντρι, και 27,8% που έλαβε ο υποψήφιος των Χριστιανοδημοκρατών, Ραδομίρο Τόμιτς.

Σύμφωνα με το Σύνταγμα της Χιλής πρόεδρος θα έπρεπε να αναδειχθεί εκείνος από τους δύο πρώτους υποψηφίους που θα λάμβανε την πλειοψηφία από το Κογκρέσσο (Βουλή και Γερουσία από κοινού). Για να γίνει αυτό η Λαϊκή Ενότητα έπρεπε να πετύχει κάποια συμφωνία με τους Χριστιανοδημοκράτες.

Στις επαφές που έγιναν, οι Χριστιανοδημοκράτες ζήτησαν κάποιες εγγυήσεις που αφορούσαν κυρίως την τήρηση του ισχύοντος Συντάγματος. Οι όροι αυτοί δεν έθεταν ανυπέρβλητα εμπόδια για την εφαρμογή του προγράμματος της Λαϊκής Ενότητας. Η τελευταία τους αποδέχθηκε ακριβώς γιατί έκρινε ότι η κατάκτηση της προεδρίας θα έδινε ώθηση στο λαϊκό κίνημα. Έτσι, 24 Οκτώβρη 1970 το Κογκρέσσο με 153 σε σύνολο 200 επικυρώνει τη εκλογή του Αλλιέντε.

Τα αποτελέσματα των εκλογών της 4ης Σεπτέμβρη δημιούργησαν μεγάλη ανησυχία στην Ουάσιγκτον. Η σύνθεση της Λαϊκής Ενότητας, το

πρόγραμμά της, το επίπεδο των λαϊκών κινητοποιήσεων τα προηγούμενα χρόνια στη Χιλή έθεταν τεράστια ερωτηματικά για το μέλλον των αμερικανικών επιχειρήσεων στη χώρα αυτή και, γενικότερα, για την οικονομική και στρατιωτικο-πολιτική παρουσία των συμφερόντων των ΗΠΑ στη Χιλή. Ακόμη περισσότερο, με δεδομένη τη διεθνή πολιτική συγκυρία αλλά και την αίγλη της κουβανέζικης επανάστασης στη Λατινική Αμερική, οι εξελίξεις στη Χιλή θα μπορούσαν να αποβούν ιδιαίτερα επικίνδυνες για τα συμφέροντα του ιμπεριαλισμού. Στις εκθέσεις αμερικανών παραγόντων της εποχής φαίνεται καθαρά ο φόβος για την επίδραση της εκλογικής νίκης του Αλλιέντε ιδιαίτερα στην Αργεντινή και στη Βραζιλία.

Εκείνο που προξενεί εντύπωση με πρώτη ματιά είναι πώς και γιατί οι αντιδραστικές δυνάμεις επέτρεψαν την εκλογή του Αλλιέντε, πώς δεν κατάφεραν να την παρεμποδίσουν με τον ένα ή άλλο τρόπο. Ο πρώτος λόγος είναι ότι η εκλογή Αλλιέντε αποτέλεσε το

επιστέγασμα μακρόχρονων λαϊκών αγώνων. Η αντίδραση, και ιδιαίτερα οι ΗΠΑ, ξόδεψαν τεράστια ποσά για προπαγάνδα και εξαγορά ψήφων αλλά δεν τα κατάφεραν. Σε ένα βαθμό ίσως οι κύκλοι της ολιγαρχίας αλλά και των ΗΠΑ να μην πίστευαν ότι θα μπορούσε ο Αλλιέντε να αποσπάσει την πλειοψηφία. Αλλωστε και το εκλογικό αποτέλεσμα ήταν πράγματι οριακό.

Μετά τις εκλογές και μέχρι την επικύρωση της ανάδειξης του Αλλιέντε από το Κογκρέσσο το χαρακτηριστικό της πολιτικής της ντόπιας άρχουσας τάξης και των ΗΠΑ ήταν η ταλάντευση για το ποιά δρόμο θα πρέπει να ακολουθήσουν.

Υπήρχαν παράγοντες της οικονομικής ολιγαρχίας της Χιλής, του πολιτικού και στρατιωτικού κατεστημένου καθώς και παράγοντες των πολυεθνικών και του υπουργείου Εξωτερικών των ΗΠΑ που υποστήριζαν ένθερμα την άμεση λύση του στρατιωτικού πραξικοπήματος.

Όπως προαναφέρθηκε, από τις εκλογές μέχρι την ψηφοφορία στο Κογκρέσσο μεσολάβησε ένας μήνας και δέκα μέρες. Στο διάστημα αυτό, οι προσπάθειες της άρχουσας τάξης κατευθύνονταν κυρίως στην κατεύθυνση της μη ψήφισης του Αλλιέντε από τους Χριστιανοδημοκράτες βουλευτές και γερουσιαστές αλλά, αντίθετα, στην υπερψήφιση από αυτούς του δεξιού Χόρχε Αλεσσάντρι. Η στάση της Χριστιανοδημοκρατίας όμως, κάτω από την πίεση και των

δικών της ψηφοφόρων οπαδών, μελών, ενίοτε και στελεχών, έτεινε προς την υποστήριξη στον Αλλιέντε. Στο βαθμό που αυτή η στάση έτεινε να οριστικοποιηθεί οι φωνές για πραξικόπημα δυνάμωναν.

Ωστόσο, οι ηγετικοί κύκλοι της Χριστιανοδημοκρατίας ταλαντεύονταν και αυτοί. Έτσι, ο απερχόμενος Χριστιανοδημοκράτης πρόεδρος, Εδουάρδο Φρέι,

ενώ αρχικά είχε εγκρίνει σε μυστικές επαφές τη λύση του στρατιωτικού πραξικοπήματος πριν την κρίσιμη ψηφοφορία στο Κογκρέσο, στη συνέχεια μετέβαλε τη στάση του και δήλωνε στους στρατιωτικούς και τους παράγοντες της πρεσβείας των ΗΠΑ ότι είναι αντίθετος στο πραξικόπημα.

Σύμφωνα με το αρχικό σχέδιο το πραξικόπημα φαινομενικά θα στρεφόταν ενάντια στον Φρέι αφού αυτός ήταν ακόμη πρόεδρος έτσι ώστε να μην χρεωθεί το κόμμα του την ανατροπή του Αλλιέντε και τη συνεργασία με τους πραξικοπηματίες. Ωστόσο, η κοινωνική βάση της Χριστιανοδημοκρατίας, που την αποτελούσαν κυρίως σχετικά ριζοσπαστικοποιημένα τμήματα των μεσαίων στρωμάτων, πίεσε αντικειμενικά στη στήριξη του Αλλιέντε. Διαφορετική επιλογή της

ηγεσίας των Χριστιανοδημοκρατών που μπορεί να επέτρεπε στρατιωτικό πραξικόπημα ή που θα έφερνε τον Αλεσσάντρι στην προεδρία κατά την ψηφοφορία στο Κογκρέσο, θα είχε ως μεσοπρόθεσμο, αν όχι άμεσο, αποτέλεσμα την παραπέρα ριζοσπαστικοποίηση των στρωμάτων που την ακολουθούσαν και θα τα έστρεφε προς τη Λαϊκή Ενότητα.

Ήταν τόση η πίεση του λαϊκού κινήματος ώστε η αντανάκλασή του βρήκε έδαφος ακόμη και στο δεξιό Εθνικό Κόμμα του οποίου ο υποψήφιος πρόεδρος, Χόρχε Αλεσσάντρι παραιτήθηκε από τη υποψηφιότητα κατά την επικείμενη ψηφοφορία στο Κογκρέσο. Η ανακοίνωση από τους Χριστιανοδημοκράτες ότι θα ψηφίσουν τον Αλλιέντε εξάλειψε κάθε ελπίδα του Αλεσσάντρι, όξυνε τις σχέσεις ανάμεσα στα δύο αστικά κόμματα. Ετσι, προέβη σε μια, φαινομενικά, χειρονομία καλής θέλησης που, ωστόσο, γινόταν κατά κάποιο τρόπο εκ του ασφαλούς αφού ο Αλεσσάντρι θα ήταν ο χαμένος της ψηφοφορίας όπως είχαν εξελιχθεί τα πράγματα. Παράλληλα, ο Αλεσσάντρι να ήθελε να αποενοχοποιηθεί προκαταβολικά σε περίπτωση πραξικοπήματος αφού αυτός, υποτίθεται, είχε αφήσει ανοικτό τον δρόμο στον Αλλιέντε και κανείς δεν θα τον κατηγορούσε ότι ευνόησε ένα πραξικόπημα.

Από την άλλη πλευρά, το υπουργείο Εξωτερικών των ΗΠΑ έκρινε, και μάλλον ορθά, ότι οι ένοπλες δυνάμεις της Χιλής στην παρούσα φάση

δεν είχαν "τη θέληση ή την ικανότητα ν'αναλάβουν τον έλεγχο της χώρας". Στο μεταξύ, παράγοντες των αμερικανικών εταιρειών και της CIA οργάνωναν επαφές με στρατιωτικούς και πολιτικούς ή επιχειρηματίες με σκοπό να βολιδοσκοπήσουν αρχικά το έδαφος και να δημιουργήσουν στη συνέχεια τις προϋποθέσεις μιας στρατιωτικής ανταρσίας. Τα αποτελέσματα αυτών των συναντήσεων και διαβουλεύσεων ήταν όμως πενιχρά.

Ο άνθρωπος-κλειδί για τις συναντήσεις αυτές ήταν ο πρώην στρατηγός της χωροφυλακής, Ροβέρτο Βιό. Ο Βιό είχε οργανώσει εξέγερση ένα χρόνο πριν με αίτημα την αύξηση των μισθών των στρατιωτικών. Η ανταρσία είχε καταπνιγεί ταχύτατα από τον Φρέι και ο Βιό είχε εκδιωχθεί. Κατάφερε όμως να συγκεντρώσει γύρω του πλήθος εν ενεργεία και απόστρατων αντιδραστικών αξιωματικών.

Ο Βιό ετοίμαζε πραξικόπημα για τις αρχές Οκτώβρη 1970. Η Ουάσιγκτον όμως τον "συμβούλευσε" να σταματήσει γιατί, κατά τη

γνώμη της, δεν ήταν αρκετά προετοιμασμένος αλλά ούτε ο χρόνος ήταν κατάλληλος. Κατά το Στέητ Ντιπάρτμεντ, ένα τέτοιο εγχείρημα θα κατέληγε τώρα σε αποτυχία και θα ισχυροποιούσε την απήχηση της Λαϊκής Ενότητας στο λαό. Ισως, μάλιστα, να την βοηθούσε να λύσει, μια και καλή, το ζήτημα της εξουσίας και να της παρείχε τη δυνατότητα συντριβής όχι μόνο των πραξικοπηματιών αλλά ολόκληρου του αστικού κρατικού μηχανισμού.

Αντίστοιχες επαφές, επίσημες και ανεπίσημες, έκανε και ο Αλλιέντε με τους στρατιωτικούς. Συζητούσαν για τα επαγγελματικά τους προβλήματα και τη θέση των ενόπλων δυνάμεων της Χιλής στη ζωή της χώρας. Ετσι κι αλλιώς, η Λαϊκή Ενότητα είχε επιρροή στο στράτευμα, πιο πολύ βέβαια στους στρατιώτες και στα κατώτερα και μεσαία στελέχη των ενόπλων δυνάμεων και πολύ λιγότερο στην ηγεσία. Ωστόσο, είναι ενδεικτικό ότι κανένας διοικητής μονάδας δεν βρέθηκε να υποστηρίξει το εγχείρημα του Βιό. Παράλληλα, η Λαϊκή Ενότητα φαινόταν να είναι σχετικά ενήμερη των κινήσεων του Βιό και του περιβάλλοντός του και ο Αλλιέντε κατήγγειλε σε ομιλία του τις σκευωρίες.

Η αδυναμία της
ολιγαρχίας και των ΗΠΑ να
αντιταχθούν δυναμικά στη
Λαϊκή Ενότητα
δημιουργούσε κλίμα
παθητικότητας και
απογοήτευσης στους

συντηρητικούς κύκλους ακόμη και σε επιχειρηματίες, ντόπιους και ξένους. Πολλοί από τους τελευταίους σκέφτονταν πώς θα μπορούσαν να βγουν με τις λιγότερες ζημίες θεωρώντας δεδομένη και οριστική τη νίκη των λαϊκών δυνάμεων και μελετούσαν τον τρόπο αποχώρησής τους από τη Χιλή. Διαπραγματεύονταν κιόλας το ύψος των αποζημιώσεων σε περίπτωση εθνικοποίησης. Άλλες, όπως για παράδειγμα η Τζένεραλ Μότορς και η Φορντ, που είχαν μόνο ή κυρίως εμπορικές σχέσεις με τη Χιλή, κρατούσαν ανοιχτό το ενδεχόμενο να παραμείνουν στη χιλιάνικη αγορά ακόμη και αν άλλαζε ριζικά η κατάσταση. Αυτό δεν σήμαινε ότι εγκατέλειπαν τα σχέδια ανατροπής της κυβέρνησης της Λαϊκής Ενότητας. Τα προωθούσαν απλά με διαφορετικούς ρυθμούς και τρόπους.

Ταυτόχρονα, τα πιο διορατικά στελέχη των οικονομικών, πολιτικών και στρατιωτικών επιτελείων των ΗΠΑ και της άρχουσας τάξης στη Χιλή καταλάβαιναν ότι έπρεπε να περιμένουν και να

δώσουν την αποφασιστική μάχη σε καταλληλότερο για αυτές χρόνο.

Παράλληλα, σκέφτονταν να δοκιμάσουν όχι μόνο το δρόμο των πιέσεων, της δολιοφθοράς και της εξαγοράς αλλά και έναν άλλο που δυνητικά θα μπορούσε να αποδειχθεί χρησιμότερος, αν και δυσκολότερος στην υλοποίησή του: η ώθηση στη σοσιαλδημοκρατική παρέκκλιση του προέδρου Αλλιέντε και της Λαϊκής Ενότητας ή τουλάχιστον ενός μέρους της. Είναι χαρακτηριστικό ότι ο πρεσβευτής των ΗΠΑ στη Χιλή το 1970 υποστήριζε ότι οι ΗΠΑ, μέσα από διαπραγματεύσεις και με το συνδυασμό δυναμικών και ήπιων μεθόδων θα μπορούσαν (με τα κεφάλαιά τους, τους υπαρκτούς δεσμούς τη οικονομίας των δύο χωρών, το διεθνές κύρος τους) να εκτρέψουν τον Αλλιέντε στη σοσιαλδημοκρατία και στη μη υλοποίηση του ριζοσπαστικού προγράμματος της Λαϊκής Ενότητας. Μερικοί, μάλιστα, εισηγούνταν στην Ουάσιγκτον να μεταχειριστεί τον Αλλιέντε όπως τον Τίτο της Γιουγκοσλαβίας.

Ακόμη, στις συναντήσεις των επιχειρηματιών με τον Αλλιέντε, εκείνος τους ξεκαθάριζε ότι θα προχωρήσει στις εθνικοποιήσεις που το πρόγραμμα της Λαϊκής Ενότητας θεωρούσε αναγκαίες και ότι αυτό θα λειτουργούσε ευεργετικά για την οικονομία. Οι επιχειρηματίες του εξέθεταν την οικονομική

κατάσταση της χώρας με τα μελανότερα χρώματα προσπαθώντας παράλληλα να τον ωθήσουν σε κάποιου είδους "πραγματισμό" και τεχνοκρατική αντίληψη οικονομικής διαχείρισης.

Υπήρχαν μάλιστα και εκείνοι που υποστήριζαν ότι η υπερβολική πίεση στον Αλλιέντε τη δεδομένη στιγμή θα τον έσπρωχνε πιο αριστερά. Οι υποστηρικτές της άμεσης δράσης αντέτασσαν ότι ο Αλλιέντε θα αναγκαστεί από τα πράγματα να βαδίζει αριστερότερα και ότι όσο περνά ο καιρός οι ένοπλες δυνάμεις θα γίνονται ολοένα και πιο ανίκανες να αντιμετωπίσουν τις λαϊκές αντιδράσεις που θα μπορούσαν να πάρουν τη μορφή απεργιών, διαδηλώσεων ακόμη και ανταρτοπολέμου.

Η δολοφονία Σνάιντερ

Ο στρατηγός Ρενέ Σνάιντερ ήταν ο αρχηγός των ενόπλων δυνάμεων της Χιλής. Μετά τις εκλογές της 4ης Σεπτεμβρίου προσεγγίστηκε με σκοπό να πειστεί να

συμμετάσχει, ή και να διευθύνει, το πραξικόπημα ενάντια στον απερχόμενο πρόεδρο Φρέι πριν το Κογκρέσσο αποφασίσει για τη διαδοχή. Ο Σνάιντερ αρνήθηκε. Έτσι, δύο μέρες πριν την κρίσιμη ψηφοφορία ο στρατηγός Σνάιντερ δολοφονήθηκε καθώς μετέβαινε από το σπίτι του προς το γραφείο. Τρία αυτοκίνητα έφραξαν το δρόμο στο δικό του και άνοιξαν πυρ.

Τις προηγούμενες βδομάδες είχαν σημειωθεί διάφορες τρομοκρατικές ενέργειες της ακροδεξιάς, κυρίως εκρήξεις βομβών που είχαν σαν στόχο τη δημιουργία κλίματος φόβου ενόψει της ψηφοφορίας στο Κογκρέσσο ή και να προκαλέσουν την αριστερά σε βεβιασμένες κινήσεις με στόχο πάλι την αποσταθεροποίηση, τη μη εκλογή του Αλλιέντε και την προετοιμασία του ψυχολογικού κλίματος για επέμβαση των ενόπλων δυνάμεων.

Η δολοφονία του Σνάιντερ είχε βέβαια πολύ μεγαλύτερο αντίκτυπο από τις βομβιστικές επιθέσεις. Δεν επρόκειτο μόνο για εκδίκηση επειδή είχε αρνηθεί να συμπράξει σε πραξικόπημα. Αποτελούσε επίδειξη πυγμής και κίνηση εκφοβισμού προς τους δημοκράτες, προοδευτικούς ή απλώς νομιμόφρονες αξιωματικούς. Οι δολοφόνοι "έκλειναν το στόμα" του Σνάιντερ ώστε να μην προβεί σε αποκαλύψεις σε βάρος των ακροδεξιών κύκλων και της CIA και, παράλληλα, απειλούσαν τους βουλευτές και γερουσιαστές των Χριστιανοδημοκρατών που είχαν εκδηλωθεί υπέρ της ψήφισης του Αλλιέντε. Εξάλλου, η δολοφονία του Σνάιντερ στερούσε τη Λαϊκή Ενότητα από έναν αρχηγό του στρατού που θα παρέμενε αφοσιωμένος στη νόμιμη κυβέρνηση. Ο στρατηγός Σνάιντερ θα μπορούσε επιπλέον να παίζει σημαντικό ρόλο στην εξάπλωση της επιρροής της Λαϊκής Ενότητας ανάμεσα στους αξιωματικούς.

Στο μεταξύ η αστυνομία συνέλαβε δύο απόστρατους ταγματάρχες. Ο ένας είχε στο σπίτι του ολόκληρο οπλοστάσιο ενώ ο άλλος ηγούνταν παράνομης τρομοκρατικής οργάνωσης της

ακροδεξιάς. Η εφημερίδα του ΚΚ Χιλής αποκάλυπτε τις ίδιες μέρες τις ύποπτες διασυνδέσεις τους και ένα σχέδιο δολοφονίας του Αλλιέντε που καθοδηγούνταν από τη CIA και τον στρατηγό Πανούσε της Αργεντινής.

Όμως, η αναταραχή που προκάλεσαν αυτά τα γεγονότα δεν απέτρεψαν την εκλογή του Αλλιέντε από το Κογκρέσσο. Στις 24 Οκτώβρη 1970 ήταν οριστικά ο πρόεδρος της Χιλής.

Η αντίδραση μελετούσε με προσοχή τα επόμενα βήματά της που θα ήταν: οικονομικός πόλεμος, παραπληροφόρηση, εξαγορά, σαμποτάζ, αποσταθεροποίηση και, τέλος, πραξικόπημα.

Οι πρώτες επιτυχίες

Λίγες μέρες μετά την ψηφοφορία στο Κογκρεσσο σχηματίστηκε και ανέλαβε τα καθήκοντά της η κυβέρνηση της Λαϊκής Ενότητας. Σε αυτήν συμμετείχαν τρεις κομμουνιστές, τρεις

σοσιαλιστές, τρεις του Ριζοσπαστικού Κόμματος, δύο του Σοσιαλδημοκρατικού, ένας της Κίνησης Ενωμένης Λαϊκής Δράσης, ένας από την Ανεξάρτητη Λαϊκή Δράση και ένας εξωκομματικός. Στις ηγετικές θέσεις των βασικών ιδρυμάτων του κεντρικού κρατικού μηχανισμού, των οργάνων τοπικής εξουσίας, των πρεσβειών και άλλων σημαντικών κρατικών υπηρεσιών τοποθετήθηκαν άνθρωποι της εμπιστοσύνης του προέδρου Αλλιέντε που εκπροσωπούσαν τα κόμματα της Λαϊκής Ενότητας.

Το συνταγματικό καθεστώς της Χιλής έδινε στον πρόεδρο και στην κυβέρνηση αρκετά μεγάλες εξουσίες. Ωστόσο, μια σειρά αλλαγές έπρεπε, με βάση το Σύνταγμα, να γίνουν με νομοθετικές αλλαγές που θα έπρεπε γι'αυτό να ψηφιστούν από το Κογκρέσσο. Εκεί όμως τα κόμματα της Λαϊκής Ενότητας είχαν τη σχετική και όχι

την απόλυτη πλειοψηφία. Αυτό σήμαινε ότι για να υπερψηφιστούν κρίσιμοι νόμοι, όπως για παράδειγμα εκείνος των εθνικοποιήσεων, χρειαζόταν η άσκηση πίεσης από τα κάτω ώστε να αναγκαστούν οι Χριστιανοδημοκράτες να υπερψηφίσουν ή, πάντως, να μην εμποδίσουν την ψήφισή των σχεδίων νόμων της κυβέρνησης.

Βέβαια, το ίδιο το Σύνταγμα έδινε τη δυνατότητα στον πρόεδρο, σε περίπτωση σύγκρουσης ανάμεσα στην εκτελεστική και στη νομοθετική εξουσία, να διαλύσει τη Βουλή μετά από δημοψήφισμα. Αυτό όμως μπορούσε να το κάνει μόνο μια φορά σε όλη τη διάρκεια της προεδρικής θητείας.

Η κυβέρνηση της Λαϊκής Ενότητας είχε δεσμευτεί, βέβαια, να μην παραβιάσει το Σύνταγμα. Αυτός ήταν ο βασικός όρος που ζήτησαν οι Χριστιανοδημοκράτες για να ψηφίσουν τον Αλλιέντε. Από την άλλη πλευρά, ορθά η κυβέρνηση Αλλιέντε ακολουθούσε την τακτική της λαϊκής πίεσης από τα κάτω και των προσεκτικών βημάτων στο Κογκρέσο. Η διάλυση της Βουλής, που τελικά δεν χρησιμοποιήθηκε θα ήταν επίσης ένα ισχυρό όπλο. Αλλά και η παραβίαση της συνταγματικής νομιμότητας, σε κάποιο κρίσιμο ζήτημα που θα συσπείρωνε ευρύτερες λαϊκές δυνάμεις και που θα έδινε τη δυνατότητα να δοθεί αποφασιστικό χτύπημα στις αντιδραστικές δυνάμεις δεν θα έπρεπε εκ των προτέρων να αποκλείεται.

Σε αυτές τις
συνθήκες η
κυβέρνηση
προχώρησε σε σειρά
σημαντικών
αλλαγών.

Εθνικοποιήθηκε
καταρχήν ο χαλκός,

το σημαντικότερο προϊόν της χώρας που το εκμεταλλεύονταν ως τότε οι αμερικάνικες πολυεθνικές. Μέσα στα πρώτα δυο χρόνια διακυβέρνησης οι εθνικοποιήσεις περιέλαβαν πολλούς άλλους καίριους κλάδους της οικονομίας όπως τα μεταλλουργεία, τα ορυχεία σιδηρομεταλλεύματος και νίτρου, τα εργοστάσια τσιμέντου, την κλωστοϋφαντουργία, την παραγωγή και διανομή ηλεκτρικού ρεύματος καθώς και τις τράπεζες. Οι εργάτες συμμετείχαν ενεργά στη διοίκηση των εργοστασίων, κυρίως των εθνικοποιημένων.

Ο δημόσιος τομέας της οικονομίας παρήγαγε στα τέλη του 1972 περισσότερο από το 50% του ακαθάριστου βιομηχανικού προϊόντος. Συνολικά η βιομηχανική παραγωγή, επίσης, αυξήθηκε με γρηγορότερους ρυθμούς.

Επιπλέον, το πραγματικό εισόδημα των εργαζομένων αυξήθηκε σημαντικά, η ανεργία έπεσε από το 8,8% στο 3%. Η παιδική

θνησιμότητα μειώθηκε κατά 20,1%. Για πρώτη φορά στην ιστορία της χώρας δημιουργήθηκε καθολικό υγειονομικό σύστημα. Θεαματικές πρόοδοι σημειώνονται στον τομέα του αναλφαριθμητισμού και της δημόσιας εκπαίδευσης.

Η απαλλοτρίωση των τσιφλικιών προχώρησε. Αναδασώθηκαν 600 χιλιάδες στρέμματα. Χιλιάδες αγρότες πήραν γη. Αρχισαν να συγκροτούνται συνεταιρισμοί και η ζωή στο χωριό άρχισε να αλλάζει. Η κατάσταση των ιθαγενών ινδιάνων βελτιώθηκε αισθητά.

Το πολιτικό κλίμα της πρώτης περιόδου

Πρέπει εδώ να σημειωθεί ότι οι αξιόλογες αυτές αλλαγές έγιναν παρά την επίμονη, πεισματική άρνηση του Κογκρέσσου να εγκρίνει τα σχετικά νομοσχέδια, τις συνεχείς διαβουλεύσεις και κάτω από τη διαρκή κωλυσιεργία του κρατικού μηχανισμού που καλούνταν να υλοποιήσει τους νόμους.

Είναι χαρακτηριστικό ότι οι εθνικοποιήσεις ξεκίνησαν λίγες μέρες αφού η κυβέρνηση ανέλαβε τα καθήκοντά της με βάση κάποιο νόμο της "σοσιαλιστικής δημοκρατίας" του 1932 ο οποίος τυπικά εξακολουθούσε να μην έχει καταργηθεί, αν και βέβαια παρέμενε ανενεργός και άγνωστος ακόμη και στους νομικούς.

Η αστική αντιπολίτευση εμφανίζεται ακόμη αποδυναμωμένη και διασπασμένη. Η πολιτική της κυβέρνησης της Λαϊκής Ενότητας αυξάνει την επιρροή της στο λαό. Έτσι, στις δημοτικές εκλογές του Απρίλη του 1971 η Λαϊκή Ενότητα έλαβε το 50,8%.

Ειδικότερα, το Σοσιαλιστικό Κόμμα συγκέντρωσε το 22,89%, το ΚΚ πήρε το 17,36%, το Ριζοσπαστικό Κόμμα το 8,18% ενώ τα άλλα κόμματα της Λαϊκής Ενότητας πήραν το καθένα γύρω στο 1%.

Ωστόσο, η κυβέρνηση, παρότι διέθετε και την τυπική πλειοψηφία του εκλογικού σώματος, δεν αποφάσισε να αξιοποιήσει τη συνταγματική δυνατότητα για διάλυση της Βουλής μέσω

δημοψηφίσματος και την προκήρυξη νέων εκλογών για τροποποίηση του Συντάγματος. Μια τέτοια λύση θα παρείχε τη δυνατότητα ενός συμφωνου με το Σύνταγμα χτυπήματος της αντιδραστικής αντιπολίτευσης και μάλιστα σε συνθήκες και σε χρονική στιγμή από τις πλέον κατάλληλες για τις αντιιμπεριαλιστικές δυνάμεις μια και η δημοτικότητα της κυβέρνησης βρισκόταν στο απόγειό της. Τα οικονομικά και άλλα μέτρα, που είχε λάβει, είχαν βελτιώσει αισθητά τη ζωή των λαϊκών στρωμάτων σε όλους τους τομείς σε εξαιρετικά σύντομο χρονικό διάστημα.

Επειδή όμως είναι φανερό ότι αυτή η επιλογή θα όξυνε την ταξική πάλη, φόβισε τις μικροαστικές δυνάμεις που συμμετείχαν στο συνασπισμό και που δεν ήταν αποφασισμένες να οδηγηθούν ως την τελική σύγκρουση με την εξουσία της ολιγαρχίας. Να υπογραμμίσουμε ότι ένα μήνα πριν τις δημοτικές εκλογές είχε σημειωθεί αποτυχημένη

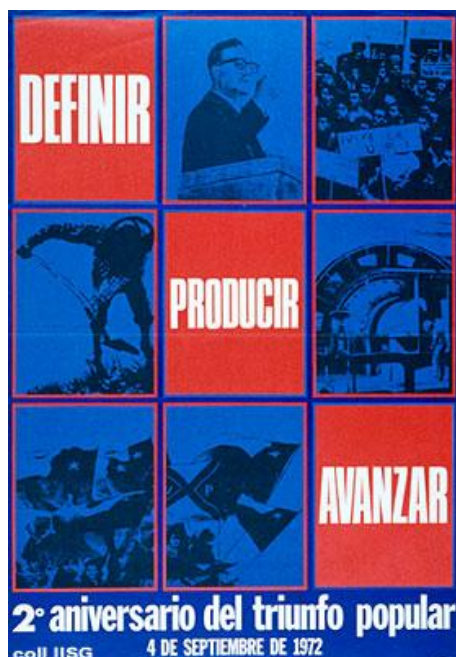
δολοφονική απόπειρα ενάντια στον Αλλιέντε, γεγονός που θα έπρεπε να προβληματίσει αφού έδειχνε για μια ακόμη φορά ότι ο αντίπαλος

θα χρησιμοποιούσε κάθε μέσο. Αντί για την αντεπίθεση του λαϊκού κινήματος σε μια συγκυρία ευνοϊκή για την κυβέρνηση της Λαϊκής Ενότητας επιλέχθηκε η "λύση" του κατευνασμού των αντιδραστικών δυνάμεων.

Από την άλλη, το ΚΚ δεν είχε ίσως την απαιτούμενη αποφασιστική επιρροή στο συνασπισμό αλλά ούτε και την ξεκάθαρη θέληση να πείσει το λαϊκό κίνημα και να επιβάλλει σε τελική ανάλυση στα συμμαχικά του κόμματα μια τέτοια λύση.

Δυο μήνες μετά τις δημοτικές εκλογές δολοφονήθηκε από αναρχικούς ο πρώην υπουργός εσωτερικών επί προεδρίας του Χριστιανοδημοκράτη Φρέι. Οι Χριστιανοδημοκράτες κατηγόρησαν ανοιχτά την κυβέρνηση Αλλιέντε ως υπεύθυνη για τη δολοφονία οξύνοντας επικίνδυνα το πολιτικό κλίμα και αξιοποιώντας τις τυχοδιωκτικές ενέργειες στοιχείων που καμιά σχέση με την κυβέρνηση δεν είχαν.

Οι οικονομικές δυσκολίες

Τους τελευταίους μήνες του 1971, ένα περίπου χρόνο από την εκλογή του Αλλιέντε, άρχισαν να διαφαίνονται οι πρώτες οικονομικές δυσκολίες. Σταδιακά άρχισε να ανεβαίνει ο πληθωρισμός και μαζί το κόστος ζωής. Ο ανεφοδιασμός σε προϊόντα, μαζί και σε προϊόντα πλατιάς λαϊκής κατανάλωσης, άρχισε επίσης να παρουσιάζει σοβαρές

δυσκολίες. Η παραγωγική δραστηριότητα στη χώρα εμφάνισε σημάδια κάμψης καθώς οι ανεπάρκειες του ανεφοδιασμού έπληξαν την παραγωγική διαδικασία. Αυτά όλα είχαν σαν συνέπεια να δημιουργηθούν συνθήκες αύξησης της λαϊκής δυσαρέσκειας, γεγονός που έσπευσε να το επωφεληθεί η αντίδραση επιχειρώντας να μειώσει την επιρροή της Λαϊκής Ενότητας στο λαό.

Οι αιτίες των οικονομικών δυσχερειών εντοπίζονταν πρώτα απ'όλα στην πολιτική των ΗΠΑ οι οποίες, με βάση το σχέδιο στο οποίο είχαν καταλήξει, άρχισαν την εφαρμογή του "αόρατου οικονομικού αποκλεισμού" της Χιλής. Είναι εύκολο να φανταστεί

κανείς τί μπορούσε να σημαίνει η διακοπή των εισαγωγών από τις ΗΠΑ ανταλλακτικών για τη βιομηχανία της Χιλής (όπου όλα σχεδόν ήταν made in USA), ή η μη παράδοση ακόμη και εμπορευμάτων που είχαν πληρωθεί στις ΗΠΑ. Οι τελευταίες στέρησαν επίσης τη Χιλή από το μεγαλύτερο μέρος των πιστώσεων γεγονός που επέφερε τη σημαντική μείωση των εισαγωγικών δυνατοτήτων της Χιλής σε προϊόντα που παραδοσιακά αγόραζε από το εξωτερικό. Παρόμοιες πιέσεις ασκούνταν και από τρίτες χώρες τις οποίες επηρέαζαν οι ΗΠΑ και με τις οποίες η Χιλή είχε παραδοσιακά οικονομικές συναλλαγές.

Είναι φανερό ότι οι ΗΠΑ αξιοποιούσαν ακριβώς την εξαρτημένη και συμπληρωματική θέση της χιλιάνικης οικονομίας σε σχέση με εκείνη των ΗΠΑ κυρίως, αλλά και γενικότερα τη θέση της αστικής τάξης της Χιλής στον παγκόσμιο καπιταλιστικό καταμερισμό εργασίας.

Αυτό καθόλου δεν σήμαινε ότι η υποταγή στις ΗΠΑ ήταν αναπόφευκτη. Η εθνικοποίηση των αμερικάνικων πολυεθνικών ήταν ένα πρώτο, καίριο πλήγμα στην κυριαρχία των ΗΠΑ. Ωστόσο δεν αρκούσε. Οι ίδιες οι ΗΠΑ το καταλάβαιναν αυτό και για τούτο αξιοποίησαν την οικονομική πίεση.

Η ίδια η ροή των πραγμάτων, λοιπόν, έθετε το ζήτημα της παραπέρα ρήξης με τον ιμπεριαλισμό και τον διεθνή καπιταλιστικό καταμερισμό εργασίας. Πιο γρήγορα και πιο ενεργητικά η Χιλή θα έπρεπε, ίσως, να προσανατολιστεί στην αλλαγή των οικονομικών της εταίρων, να στραφεί πιο αποφασιστικά προς τη σοσιαλιστική κοινότητα και, συμπληρωματικά, προς τον τρίτο κόσμο, το κίνημα των αδέσμευτων χωρών αλλά και καπιταλιστικών κρατών που βρίσκονταν πιθανά σε ανταγωνισμό με τις ΗΠΑ και τους εταίρους τους.

Παρεμφερές ήταν το πρόβλημα του εξωτερικού χρέους. Η κυβέρνηση Αλλιέντε είχε ξεκινήσει την επαναδιαπραγμάτευσή του. Ωστόσο, με βάση το καθεστώς που ίσχυε ακόμη ήταν υποχρεωμένη να πληρώνει κάθε χρόνο το καθόλου αξιοκαταφρόνητο ποσό των 200 εκ. δολλαρίων. Άλλες, πιο ριζοσπαστικές επιλογές για το χρέος θα ελάφρυναν δίχως άλλο την κατάσταση.

Ωστόσο, ακόμη και σε αυτή την περίπτωση, η κυβέρνηση της Χιλής δεν θα μπορούσε να ενεργήσει ετσιθελικά. Θα ήταν αναγκασμένη να πάρει υπόψη της τον παγκόσμιο συσχετισμό δυνάμεων που χαράσσει κάθε φορά τα όρια. Η κυριαρχία της καπιταλιστικής οικονομίας στο μεγαλύτερο μέρος (πληθυσμιακά, γεωγραφικά, οικονομικά) του πλανήτη ήταν και τότε ένα δεδομένο. Η πολιτική και στρατιωτική ισορροπία ανάμεσα στον ιμπεριαλισμό

και στη σοσιαλιστική κοινότητα ήταν επίσης λεπτή. Ολα αυτά επέβαλλαν τη μέγιστη προσοχή κατά τη λήψη αποφάσεων για το εξωτερικό χρέος, αν και σίγουρα υπήρχαν περιθώρια ριζοσπαστικότερης προσέγγισης.

Πλευρά του ίδιου ζητήματος ήταν η πτώση της τιμής του χαλκού στην παγκόσμια αγορά. Αυτό είχε σαν συνέπεια τη μείωση των εσόδων της Χιλής κατά 240 εκ. δολάρια το χρόνο από το παραδοσιακά κύριο εξωγωγικό προϊόν της. Ακόμη και αν δεχτούμε ότι η πτώση της τιμής του χαλκού δεν οφειλόταν στις πιέσεις των "θεσμικών επενδυτών" και των ιμπεριαλιστικών κρατών με στόχο τη Χιλή και ότι ήταν καθαρά "συγκυριακή", η ουσία δεν αλλάζει. Και στη δεύτερη αυτή περίπτωση οι μηχανισμοί της παγκόσμιας καπιταλιστικής αγοράς καθόρισαν, έστω και με αυθόρμητο τρόπο, το αποτέλεσμα. Και σε αυτό το ενδεχόμενο, δηλαδή, η αιτία των προβλημάτων ήταν η θέση της Χιλής στον παγκόσμιο καταμερισμό εργασίας. Αυτό ήταν το κλειδί για την αντιμετώπιση της κατάστασης.

Δεν συνεπάγεται ότι ο δρόμος της ρήξης δεν θα επέφερε οικονομικές δυσχέρειες, ακόμη και κρίση. Θα ήταν όμως, σε τελική

ανάλυση, κρίση που θα οδηγούσε στην κοινωνική και οικονομική απελευθέρωση του λαού της Χιλής και που θα έθετε τις βάσεις για την ευημερία του, την ανάπτυξη και την απαλλαγή του από τις καπιταλιστικές κρίσεις και γενικότερα από την εκμετάλλευση και τη δυστυχία.

Ιδιας υφής ήταν το πρόβλημα που προέκυψε από την άνοδο των τιμών των εισαγόμενων προϊόντων κυρίως τροφίμων και πετρελαίου. Οι συνέπειες ήταν εξαιρετικά αρνητικές για την παραγωγή και το λαϊκό εισόδημα.

Ενας άλλος παράγοντας των οικονομικών δυσχερειών ήταν η υπονομευτική δράση στο χώρο της παραγωγής. Αυτό εκφραζόταν με τη φυγή ειδικευμένων επιστημόνων στο εξωτερικό, με την κωλυσιεργία τη διοίκησης, με το σαμποτάρισμα της παραγωγής, ακόμη και με βομβιστικές ενέργειες σε βάρος εργοστασίων, γεφυριών κλπ. Σε αυτά προστέθηκαν λίγο αργότερα η απόκρυψη εμπορευμάτων και η παρεμπόδιση της μεταφοράς τους.

Η κυβέρνηση της Λαϊκής Ενότητας προσπάθησε να αντιμετωπίσει τη δύσκολη κατάσταση αυξάνοντας τη φορολογία των εύπορων στρωμάτων για να αυξήσει τα έσοδα. Κάλεσε επίσης τους εργαζόμενους να αυξήσουν την παραγωγή και την παραγωγικότητα της εργασίας ενώ προσπάθησε να αναπτύξει παραπέρα το σχεδιασμό. Για το πρόβλημα των εισαγωγών και εξαγωγών η Χιλή

προσανατολίστηκε περισσότερο στις σχέσεις συνεργασίας με τη Σοβιετική Ένωση και τις άλλες σοσιαλιστικές χώρες. Η ΕΣΣΔ χορήγησε δάνειο με ευνοϊκούς όρους για την αγορά τροφίμων.

Αυτά τα μέτρα βρίσκονταν αναμφισβήτητα στη σωστή κατεύθυνση, δεν μπορούσαν όμως να λύσουν το οικονομικό πρόβλημα. Συγκεκριμένα, η απομάκρυνση της χώρας από την καπιταλιστική αγορά και η προσέγγιση με τις σοσιαλιστικές χώρες και τους αδέσμευτους δεν πήρε την έκταση που χρειαζόταν. Δεν υπήρξε μια ποιοτική μεταβολή στον τομέα αυτόν που θα οδηγούσε στη σταδιακή μείωση των δυνατοτήτων του ιμπεριαλισμού για άσκηση οικονομικής πίεσης.

Από την άλλη πλευρά, η αύξηση των εσόδων από την αύξηση της φορολογίας των μεγάλων επιχειρηματιών ήταν βέβαια σωστό μέτρο, δεν ήταν όμως επαρκές, σε σύγκριση ιδίως με την οικονομική πίεση που ασκούσαν η ντόπια ολιγαρχία και οι πολυεθνικές.

Η φορολόγηση αυτών των στρωμάτων, εξάλλου, δεν μπορεί να είναι απόλυτα αποτελεσματική σε συνθήκες καπιταλιστικής οικονομίας και

αστικού κρατικού μηχανισμού. Φαίνεται πως χρειαζόταν να προχωρήσουν παραπέρα οι εθνικοποιήσεις επιχειρήσεων του μεγάλου κεφαλαίου. Έτσι θα μπορούσε να αφαιρεθεί οικονομική ισχύς από την αστική τάξη να περιοριστούν οι δυνατότητές της για άσκηση πιέσεων, εξαγορά προσώπων κλπ. Ακόμη με τον τρόπο αυτό θα μπορούσε η κυβέρνηση να διαθέσει περισσότερα οικονομικά μέσα για την επίλυση των προβλημάτων. Θα γινόταν επίσης πιο αποτελεσματικός και περισσότερο ουσιαστικός ο σχεδιασμός και η αντιμετώπιση των όποιων προβλημάτων.

Τέλος, στον τομέα της αύξησης της παραγωγής και της παραγωγικότητας της εργασίας τα αποτελέσματα των εκκλήσεων της κυβέρνησης ήταν βέβαια αξιόλογα αλλά όχι καθοριστικά. Σε συνθήκες καπιταλιστικής οικονομίας και, κυρίως, αστικής εξουσίας, οι στόχοι αυτοί δεν μπορούν να εκπληρωθούν με τον τρόπο και στο βαθμό που γνώρισε η ανθρωπότητα μετά τις μεγάλες σοσιαλιστικές επαναστάσεις του 20ού αιώνα.

Ακόμη, η φυγή ειδικών στο εξωτερικό, το σαμποτάζ, η απόκρυψη εμπορευμάτων θα περιορίζονταν καλύτερα και θα ελαχιστοποιούνταν στο βαθμό που βάραινε η συνεργασία με τις σοσιαλιστικές χώρες που μπορούσαν να παράσχουν ειδικούς και μέσα για την αντιμετώπιση του οικονομικού σαμποτάζ. Επίσης, μια πιο τολμηρή πολιτική έναντι της άρχουσας τάξης θα ισχυροποιούσε

το σχεδιασμό, τον έλεγχο, την καταγραφή και τη διακίνηση των εμπορευμάτων, θα αποθάρρυνε τη συμμαχία των μικροαστικών στρωμάτων με το μεγάλο κεφάλαιο και την αντίδραση.

Τέτοιες αποφάσεις όμως προϋπέθεταν ότι θα τεθούν τα προβλήματα ξεκάθαρα στο λαό για να πειστεί να κόψει τις τελευταίες γέφυρες με τον ιμπεριαλισμό, να κάνει ένα αποφασιστικό βήμα μπροστά. Στην περίπτωση αυτή το οικονομικό βάρος θα ήταν σαφώς μικρότερο. Οι ταλαντευόμενοι θα εμπιστεύονταν την κυβέρνηση εξαιτίας της πυγμής που θα έδειχνε έναντι της ολιγαρχίας.

Ομως, ο σχεδιασμός, ο έλεγχος και το σύνολο αυτών των μέτρων απαιτούσαν μια άλλη κρατική δομή που να μπορεί να υλοποιήσει αυτά τα καθήκοντα. Το ζήτημα της κατάκτησης της εξουσίας ερχόταν με πειστικό τρόπο στην επιφάνεια. Μονάχα έτσι ο σχεδιασμός θα αποκτούσε αποφασιστική οντότητα, ο έλεγχος το ίδιο, ο ανεφοδιασμός να γινόταν με την

αποτελεσματικότητα που μόνο η εργατική, λαϊκή ενεργητική συμμετοχή μπορούν να επιτύχουν χωρίς την κωλυσίεργία του αστικού κρατικού μηχανισμού.

Οπωσδήποτε η κυβέρνηση, όπως προαναφέρθηκε, πήρε κάποιες πρωτοβουλίες. Αξιοποίησε ακόμη, σε ένα βαθμό, τη λαϊκή πρωτοβουλία και οργάνωση για να λύσει το πρόβλημα του ανεφοδιασμού. Ομως, συνολικά δεν ξεπέρασε το κρίσιμο όριο που θα έθετε το ερώτημα της κατάκτησης της εξουσίας από τις λαϊκές δυνάμεις και που θα προσέδιδε αποτελεσματικότητα ποιοτικά ανώτερη σε όλες τις ενέργειές της.

Φαίνεται πως στις δυνάμεις της Λαϊκής Ενότητας, ή τουλάχιστον στην πλειοψηφία τους, υπήρξαν αυταπάτες για τις δυνατότητες της κυβέρνησης να αντιμετωπίσει την οικονομική κρίση και την επίθεση του μεγάλου κεφαλαίου και του ιμπεριαλισμού μέσα στα πλαίσια της καπιταλιστικής οικονομίας και χωρίς να λυθεί το πρόβλημα της εξουσίας. Μαζί με τις αυταπάτες πρέπει να συνυπολογιστεί η μη διάθεση συνολικής σύγκρουσης με την ολιγαρχία που υπήρχε σε κάποιες από τις συνεργαζόμενες δυνάμεις ή, για άλλες, μη ξεκάθαρη αντίληψη των πραγματικών καθηκόντων της ταξικής πάλης που έμπαιναν στην ημερήσια διάταξη και, τέλος, για άλλες, όλοι αυτοί οι παράγοντες συνυπήρχαν.

Το ΚΚ Χιλής ενέκρινε την οικονομική πολιτική της Λαϊκής

Ενότητας. Ο Ορλάντο Μίλιας, ηγετικό στέλεχος του κόμματος και υπουργός οικονομικών της κυβέρνησης Αλλιέντε, διατύπωνε την άποψη μέσα από τις σελίδες της κομματικής εφημερίδας ότι η Λαϊκή Ενότητα αντιμετώπιζε οικονομικά και πολιτικά προβλήματα γιατί βιάστηκε να ξεπεράσει τους στόχους της. Η κυβέρνηση έπρεπε επίσης, σύμφωνα με τον υπουργό οικονομικών, πρώτα να βελτιώσει και να τελειοποιήσει τη διαχείριση των επιχειρήσεων που είχαν εθνικοποιηθεί και μετά να προχωρήσει στα μεσαία και μικρά εργοστάσια. Την κριτική αυτή ασπαζόταν και ο Αλλιέντε όχι όμως συνολικά το Σοσιαλιστικό Κόμμα.

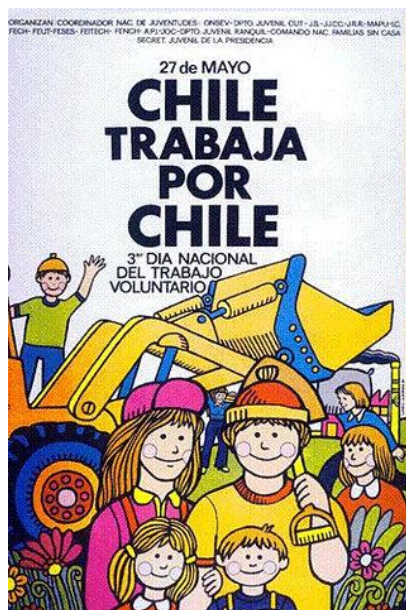

Είναι γεγονός ότι, μέσα στην οικονομική κρίση και την επίθεση των αντιδραστικών δυνάμεων, πολλά εργοστάσια, όχι μόνο μεγάλα αλλά και μεσαία ή μικρά καταλήφθηκαν από τους εργάτες οι οποίοι απαιτούσαν την εθνικοποίησή τους. Επρόκειτο για μια αυθόρμητη απάντηση στην οικονομική και πολιτική επιθετικότητα της ολιγαρχίας. Η αντίδραση αυτή υποδαυλίστηκε και από τους αριστεριστές του Κινήματος Επαναστατικής Αριστεράς (MIR) το οποίο δεν είχε εξάλλου αξιόλογη επιρροή. Η εργατική τάξη

μάλλον απαντούσε αυθόρμητα στη σχετική διστακτικότητα της κυβέρνησης, της ασκούσε με την πράξη της κριτική.

Επειδή όμως η απάντηση ήταν αυθόρμητη και όχι συνειδητή και σχεδιασμένη έγιναν πολλά λάθη. Ετσι, δεν προετοιμάστηκε κατάλληλα το ιδεολογικο-πολιτικό έδαφος για τις εθνικοποιήσεις, δεν επικεντρώθηκαν σε κρίσιμες για τον οικονομικό σχεδιασμό και την πολιτική ισχύ της άρχουσας τάξης επιχειρήσεις. Εκτός αυτών, καταλήφθηκαν επιχειρήσεις της μεσαίας αστικής τάξης, μικρά και μεσαία αγροκτήματα. Το τελευταίο αυτό ήταν λαθεμένο από οικονομική και πολιτική άποψη. Από πολιτική, γιατί η μεσαία αστική τάξη έπρεπε και μπορούσε να μείνει σχετικά ουδέτερη, αν όχι να κερδηθεί, έστω και προσωρινά, ως σύμμαχος στον αγώνα ενάντια στις μονοπωλιακές επιχειρήσεις, εγχώριες και βορειοαμερικάνικες. Η μικροαστική τάξη έπρεπε να κερδηθεί στον αντιμονοπωλιακό και αντιμπεριαλιστικό αγώνα αφού είχε κάθε συμφέρον από αυτόν και να παροτρυνθεί στην εθελοντική συνεταιριστικοποίηση. Από οικονομική άποψη, η εθνικοποίηση μικρών και μεσαίων επιχειρήσεων και αγροκτημάτων δεν ήταν ώριμη καθώς δεν υπήρχε ακόμη κρατική εξουσία της εργατικής τάξης και των συμμάχων της. Κατά συνέπεια δεν υπήρχαν ακόμη τα όργανα οικονομικού και πολιτικού σχεδιασμού και, κυρίως, υλοποίησης του σχεδιασμού. Αλλά και το χαμηλό επίπεδο από άποψη κοινωνικοποίησης της

παραγωγής σε αυτές εμπόδιζε αντικειμενικά τις όποιες προσπάθειες σχεδιασμού και, πολύ περισσότερο, εθνικοποίησης.

Ετσι, η κριτική του Μίλιας για τις υπερβάσεις του προγράμματος της Λαϊκής Ενότητας ήταν σωστή. Από την άλλη πλευρά, όμως, δεν έβλεπε ότι η οικονομική και πολιτική πίεση της άρχουσας τάξης έθετε επί τάπητος το ζήτημα του χαρακτήρα του κράτους. Δεν αντιμετώπιζε το υπαρκτό πρόβλημα της ανάγκης πολιτικού και οικονομικού χτυπήματος της

κυρίαρχης τάξης μέσω και άλλων παραπέρα εθνικοποιήσεων βάσει σχεδίου, μέσω της αλλαγής της δομής, της κατεύθυνσης και, ίσως του προσωπικού σε ένα βαθμό στη δημόσια διοίκηση. Η κριτική του Μίλιας δεν έθετε το ζήτημα της μετατροπής του σχεδιασμού από πεδίο ταξικής πάλης (στο πλαίσιο της καπιταλιστικής οικονομίας και του αστικού κρατικού μηχανισμού) σε όργανο κυριαρχίας της εργατικής τάξης και του λαού.

Μόνο με αυτές τις προϋποθέσεις θα μπορούσαν να αποδώσουν και οικονομικά μέτρα όπως εκείνο του δελτίου και της δημιουργίας λαϊκού δικτύου μεταφοράς και διανομής εμπορευμάτων που έγιναν για να αντιμετωπιστεί η απεργία των μικροϊδιοκτητών του εμπορίου.

Μόνο με αυτές τις προϋποθέσεις η μικροαστική τάξη θα μπορούσε να υποταχθεί στη θέληση του λαού, να μην πειθαναγκαστεί να ακολουθήσει την ολιγαρχία αλλά την εργατική τάξη καθοδηγούμενη από το πραγματικό συμφέρον της, αισθανόμενη και εμπνεόμενη από τη δύναμη και την αποφασιστικότητα των εργατών και της ιδεολογικο-πολιτικής πρωτοπορίας τους. Τα θεμελιώδη αυτά ζητήματα έλειπαν, όμως, από την προσέγγιση του Μίλιας.

Η πολιτική πίεση

Παράλληλα με την οικονομική πίεση που ασκούσαν οι ΗΠΑ και η ολιγαρχία της Χιλής αυξανόταν και η πολιτική δραστηριότητα της αντίδρασης εκμεταλλευόμενη ακριβώς τις οικονομικές δυσκολίες. Ο κύριος στόχος της άρχουσας τάξης ήταν να κερδίσει τα μεσαία στρώματα και να κλονίσει την επιρροή της Λαϊκής Ενότητας στην εργατική τάξη. Στην προσπάθεια αυτή η αντίδραση χρησιμοποιούσε συνδυασμένα τα νόμιμα και τα παράνομα μέσα, την προπαγάνδα και την εξαγορά, την κοινοβουλευτική πάλη και το πεζοδρόμιο. Επρόκειτο πραγματικά για "εμπνευσμένη" πολιτική προσπάθεια. Η άρχουσα τάξη της Χιλής με τη στενή καθοδήγηση της CIA εκμεταλλεύθηκε στο πεδίο αυτό την πλούσια πολιτική της πείρα. Φαίνεται επίσης πως διδάχθηκε πολλά από τη μελέτη του λαϊκού κινήματος.

Τον Οκτώβρη του 1971 εκτυλίχθηκε καμπάνια των συντηρητικών δυνάμεων ενάντια στην πρόθεση της κυβέρνησης να εθνικοποιήσει τη βιομηχανία χαρτιού. Βασικό επιχείρημα ήταν ότι η εθνικοποίηση αποτελεί πρόσχημα για την κατάργηση της ελευθερίας του τύπου. Η αντιδραστική προπαγάνδα προσπαθούσε με τον τρόπο αυτό να απευθυνθεί στα αντικομμουνιστικά αντανακλαστικά που καλλιεργούνταν για δεκαετίες στο λαό και που ταύτιζαν την

ελευθερία του τύπου με την ελευθερία της αστικής τάξης να κατέχει τα μέσα μαζικής ενημέρωσης.

Από την άλλη, ίσως πράγματι η συντηρητική αντιπολίτευση να φοβόταν ότι η εθνικοποίηση της βιομηχανίας χαρτιού ήταν το πρώτο βήμα για τον τερματισμό του μονοπωλίου της άρχουσας τάξης στα μέσα ενημέρωσης. Αυτό άλλωστε είχε εξαγγελθεί στο πρόγραμμα της Λαϊκής Ενότητας αλλά τελικά δεν υλοποιήθηκε από τον αβάσιμο φόβο να μην εξωθηθεί έτσι η αστική αντιπολίτευση στα άκρα.

Το Νοέμβρη του ίδιου χρόνου επισκέφθηκε τη Χιλή ο Φιδέλ Κάστρο ο οποίος περιόδευσε σε όλη τη χώρα, μίλησε σε συγκεντρώσεις τονίζοντας την ανάγκη

ενότητας των αριστερών δυνάμεων και επικρίνοντας τη στάση του αριστεριστικού MIR που αυτοπαρουσιαζόταν ως καστρικής και γκεβαρικής κατεύθυνσης. Η αντιπολίτευση ξεσήκωσε θύελλα διαμαρτυριών για δήθεν παρέμβαση του Κάστρο στα εσωτερικά της χώρας.

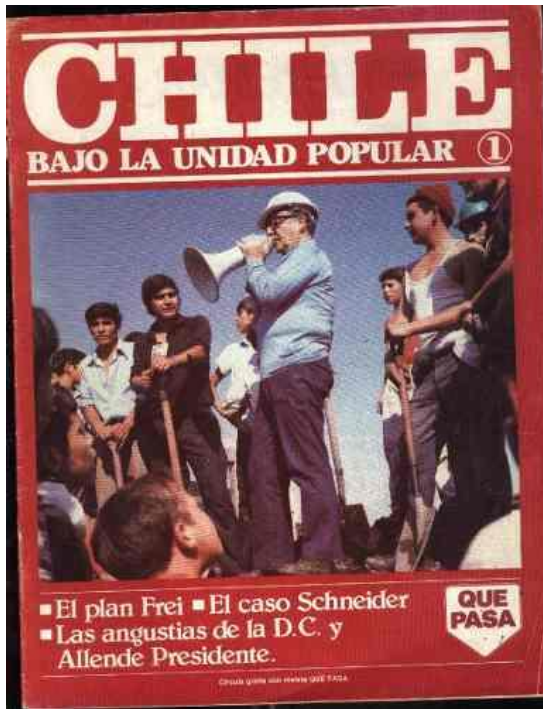
Την 1 Δεκέμβρη 1971 γυναίκες, κυρίως των πιο εύπορων στρωμάτων του Σαντιάγο, οργάνωσαν διαμαρτυρία στους δρόμους της πόλης κρατώντας άδειες κατσαρόλες. Κατά τη διάρκεια της

πορείας έγιναν βανδαλισμοί από ακροδεξιά στοιχεία. Παράλληλα, οργανώνεται η απόκρυψη εμπορευμάτων, η μαύρη αγορά και η κερδοσκοπία. Η κυβέρνηση απάντησε με τη δημιουργία σωματείων προστασίας των καταναλωτών και για τον έλεγχο των εμπορών από τους καταναλωτές.

Ενώ το οικονομικό σαμποτάζ εκτυλισσόταν σκαλί-σκαλί και ο κρατικός μηχανισμός υπονόμει ποικιλότροπα την εφαρμογή της κυβερνητικής πολιτικής, το Μάρτη του 1972 αποκαλύφθηκε σχέδιο της νεοφασιστικής οργάνωσης "Πατρίδα και Ελευθερία" που προέβλεπε τη δημιουργία ταραχών και στρατιωτικής ανταρσίας για την κατάληψη του προεδρικού μεγάρου.

Τον επόμενο μήνα η αστική αντιπολίτευση οργάνωσε την "Πορεία για τη Δημοκρατία" στο Σαντιάγο που συγκέντρωσε 200 χιλιάδες άτομα. Η Λαϊκή Ενότητα απάντησε με την "Πορεία για την Πατρίδα" που συγκέντρωσε πάνω από 400 χιλιάδες.

Τέλη Αυγούστου του 1972 οργανώθηκε η απεργία της ομοσπονδίας εμπορών λιανικής πώλησης. Λίγες μέρες μετά γίνεται διαδήλωση 700 χιλιάδων ατόμων υποστηρικτών της Λαϊκής Ενότητας για τη δεύτερη επέτειο από την εκλογή του Αλλιέντε. Μια βδομάδα αργότερα, στις 11 Σεπτέμβρη, αποτυγχάνει η δεύτερη δολοφονική απόπειρα ενάντια στον Αλλιέντε.

Στο μεταξύ οι οικονομικές δυσκολίες εντείνονταν κάτω από το βάρος του οικονομικού σαμποτάζ και του "αόρατου αποκλεισμού". Τον Οκτώβρη, η ομοσπονδία ιδιοκτητών φορτηγών αυτοκινήτων ξεκίνησε απεργία αόριστης διάρκειας. Ακολούθησαν οι έμποροι λιανικής πώλησης και μετά οι

σύλλογοι των γιατρών, των δικηγόρων και άλλοι. Οι απεργίες οργανώθηκαν κάτω από τη δυσαρέσκεια που επηρέασε κυρίως τα μεσαία στρώματα αλλά και με τη χρησιμοποίηση των μεθόδων του εκβιασμού, της τρομοκρατίας, των απειλών (όχι μόνο συνδικαλιστών αλλά πολύ πλατύτερα) καθώς οι πάκτορες της CIA και οι φασιστικές οργανώσεις δρούσαν σχεδόν ανενόχλητοι. Είναι επίσης χαρακτηριστικό ότι η τιμή του δολαρίου στη μαύρη αγορά την περίοδο αυτή έπεσε γεγονός που αποτελεί ένδειξη ότι διακινήθηκε μεγάλη ποσότητα αμερικάνικου νομίσματος για εξαγορές σε μεγάλη κλίμακα. Οσοι συνδικαλιστές ή εργαζόμενοι δεν πείθονταν και δεν εξαγοράζονταν ή δίσταζαν να συμμετέχουν στην απεργία,

εξαναγκάζονταν από τις ομάδες τραμπούκων.

Η κυβέρνηση απάντησε με συλλήψεις συνδικαλιστών ηγετών της αντιπολίτευσης, επίταξη φορτηγών και δημιουργία δικτύου διανομής βασισμένο στις λαϊκές οργανώσεις. Παράλληλα, διαπραγματευόταν με τους απεργούς υποσχόμενοι λύσεις στα προβλήματά τους. Η απεργία τελικά έληξε στις αρχές Νοέμβρη. Δεν κράτησε ούτε ένα μήνα αν και ο συνέπειές της στην οικονομία ήταν ορατές κυρίως εξαιτίας της γεωγραφικής διάρθρωσης της Χιλής.

Στην εκτόνωση της κατάστασης βοήθησε ο ανασχηματισμός της κυβέρνησης. Σε αυτήν πλέον συμμετείχαν ο πρόεδρος και ο γραμματέας των εργατικών συνδικάτων ενώ τη θέση του υπουργού εσωτερικών και αντιπροέδρου της κυβέρνησης κατέλαβε ο αρχηγός των ενόπλων δυνάμεων στρατηγός Πράτς. Υπήρχαν ακόμη δύο στρατιωτικοί με υπουργικά χαρτοφυλάκια. Ο Πράτς μαζί με άλλους υπουργούς ήταν που ζήτησε τον τερματισμό της απεργίας υποσχόμενος ικανοποίηση αρκετών αιτημάτων και ομαλή διεξαγωγή των κοινοβουλευτικών εκλογών που πλησίαζαν.

Οι εκλογές έγιναν το Μάρτη του 1973. Παρά την έξαλλη προπαγανδιστική εκστρατεία της αντίδρασης, η Λαϊκή Ενότητα έλαβε το 44% των ψήφων, λίγο λιγότερο βέβαια από τις δημοτικές του 1971 αλλά κατά 8% περισσότερο από τις προεδρικές του 1970. Αύξησε μάλιστα και την κοινοβουλευτική της εκπροσώπηση καθώς

οι προηγούμενες βουλευτικές εκλογές είχαν γίνει πριν το 1970 οπότε οι αριστερές δυνάμεις δεν είχαν την πλειοψηφία. Από την άλλη, οι δυνάμεις της αντίδρασης δεν κατάφεραν να συγκεντρώσουν τα 2/3 των εδρών που χρειαζόνταν, με βάση το Σύνταγμα, για να καθαιρέσουν τον πρόεδρο.

Ενα μήνα μετά τις εκλογές η αντιπολίτευση συνέρχεται από την ήττα της και καθοδηγεί την απεργία στα μεταλλεία χαλκού "Ελ Τενιέντε". Αν και συμμετέχει σε αυτήν μόνο το 35% του προσωπικού, η απεργία διαρκεί οκτώ βδομάδες και η παραγωγή πέφτει κατά 70% περίπου.

Μετά από
αντικυβερνητικές
διαδηλώσεις και
συγκρούσεις στους
δρόμους με οπαδούς της
κυβέρνησης, τον Ιούλη του
1973 στασίασε ένα
σύνταγμα
τεθωρακισμένων στο

Σαντιάγο. Η στάση καταστάλθηκε από στρατεύματα υπό τον στρατηγό Πρατς. Κομμουνιστές και σοσιαλιστές συμφώνησαν στο μεταξύ να προωθήσουν την οργάνωση της "Λαϊκής Δύναμης",

εργατικής ουσιαστικά πολιτοφυλακής.

Στις ένοπλες δυνάμεις γίνονταν το διάστημα αυτό απομακρύνσεις προοδευτικών και δημοκρατικών αξιωματικών από κρίσιμα πόστα ενώ στρατιώτες και ναύτες συλλαμβάνονται, βασανίζονται, τιμωρούνται γιατί έχουν εκφράσει την αντίθεσή τους με τα πραξικοπηματικά σχέδια. Ο ίδιος ο Πρατς προπηλακίζεται στο δρόμο από ομάδες αντιδραστικών και παραιτείται αργότερα από αρχηγός των ενόπλων δυνάμεων καταγγέλλοντας ταυτόχρονα τα σχέδια για πραξικόπημα. Δολοφονήθηκε μετά το πραξικόπημα, στην Αργεντινή όπου είχε καταφύγει με την οικογένειά του. Διάδοχός του στην αρχηγία ήταν με βάση το νόμο ο Αουγκούστο Πινοσέτ.

Παράλληλα, με πρόσχημα την εφαρμογή του νόμου για τον έλεγχο των όπλων, ο στρατός τρομοκρατεί τα εργατικά συνδικάτα και άλλες λαϊκές οργανώσεις κάνοντας εφόδους και βιαιοπραγώντας. Ο νόμος είχε ψηφιστεί συναινετικά από κυβέρνηση και αντιπολίτευση με στόχο, υποτίθεται, την ειρήνευση, και τον αφοπλισμό των ένοπλων οργανώσεων πολιτών από όποιο χώρο και αν προέρχονταν. Στην πραγματικότητα ο νόμος χρησιμοποιήθηκε για να τρομοκρατήσει τις προοδευτικές δυνάμεις, να κάνει ο στρατός μια "πρόβα τζενεράλε" ενώ οι δεξιές παραστρατιωτικές ομάδες έμειναν ανενόχλητες. Παράλληλα, νέα απεργία των ιδιοκτητών φορτηγών ξέσπασε τον Ιούλη 1973 και συνοδεύτηκε από δολοφονίες (ανάμεσά

τους ο υπασπιστής του Αλλιέντε, πλωτάρχης Αράγια), ανατινάξεις και εμπρησμούς εργοστασίων.

Στις 4 Σεπτέμβρη, μια βδομάδα πριν το πραξικόπημα, 800.000 οπαδοί της Λαϊκής Ενότητας συγκεντρώθηκαν για να γιορτάσουν την τριτη επέτειο από την εκλογή του Αλλιέντε.

Το πραξικόπημα

Στις 11 Σεπτέμβρη 1973 εκδηλώθηκε το πραξικόπημα του Πινοσέτ. Καταλήφθηκε το βασικό λιμάνι της χώρας, βομβαρδίστηκαν ραδιοφωνικοί σταθμοί. Διεξήχθησαν μάχες

ενάντια σε λίγους οπλισμένους εργάτες της Λαϊκής Ενότητας στο προεδρικό μέγαρο, σε εργοστάσια, στο πανεπιστήμιο, σε γραφεία εφημερίδων. Γύρω στις δύο το μεσημέρι Ο Αλλιέντε ήταν νεκρός.

Αρχισαν μαζικές συλλήψεις στελεχών και μελών της Λαϊκής Ενότητας, εκτελέσεις επί τόπου άοπλων αγωνιστών, άγριοι ξυλοδαρμοί. Στρατόπεδα συγκέντρωσης, κολαστήρια βασανιστηρίων και εκτελέσεων δημιουργήθηκαν απ' άκρη σε άκρη σε όλη τη χώρα. Οι φρικαλεότητες της πρώτης κιόλας μέρας του πραξικοπήματος καταγράφηκαν χαρακτηριστικά στην ανταπόκριση των δύο γερμανών πολιτών που ήταν ανταποκριτές της γερμανικής ραδιοφωνίας: "Μπροστά μας εκτέλεσαν 40 με 50. Ήταν η μεγαλύτερη ομάδα που εκτελέστηκε μέσα στο γήπεδο. Το άλλο που μπορούμε να πούμε είναι ότι ακούσαμε και είδαμε να σκοτώνουν τους ανθρώπους με το ξύλο. Δεν τους βασάνιζαν, τους χτυπούσαν μέχρι να

πεθάνουν".

Η παγκόσμια δημοκρατική κοινή γνώμη έκανε λόγο για "νέα Τζακάρτα" αφού η αγριότητα και οι σφαγές στη Χιλή πήραν τέτοια έκταση που θύμισαν σε όλους τις σφαγές στην Ινδονησία το 1965. Πολλοί παρομοίασαν τότε, και όχι μόνο αριστερές πολιτικές δυνάμεις, τις μεθόδους του καθεστώτος Πινοσέτ με εκείνες του ναζισμού: πνιγμοί κρατουμένων που τους είχαν δέσει τα χέρια στο νερό, ξερίζωμα των μελών με τανάλιες, επί τόπου τουφεκισμοί εργατών προς παραδειγματισμό όταν σε κάποιο ορυχείο κατέβηκαν σε απεργία λίγους μήνες μετά το πραξικοπημα. Ακόμη και σήμερα, η εισαγγελία της Ισπανίας, και όχι μόνο αυτή, κάνει λόγο για εγκλήματα κατά της ανθρωπότητας. Οι νεκροί των πρώτων ημερών μετά το πραξικόπημα υπολογίστηκαν σε 30 χιλιάδες ενώ οι κρατούμενοι σε φυλακές και στρατόπεδα στις 40 χιλιάδες.

Η Βουλή και τα κόμματα καταργήθηκαν στο όνομα της δημοκρατίας και του πατριωτισμού. Οι εθνικοποιημένες επιχειρήσεις αποδόθηκαν ξανά στις ξένες πολυεθνικές και στους ντόπιους επιχειρηματίες. Ο πληθωρισμός εξανέμισε το λαϊκό εισόδημα. Κάθε δημοκρατικό δικαίωμα καταργήθηκε. Οι εκτελέσεις γίνονταν είτε μετά από δίκη στο στρατοδικείο είτε χωρίς καμιά διαδικασία.

Συλλήψεις στα σπίτια, έλεγχοι οπουδήποτε και οποτεδήποτε.

Η εγκύκλιος Νο 34/1973 της στρατιωτικής λογοκρισίας υπογράμμιζε ότι η λέξη εργάτης πρέπει να αντικατασταθεί σε όλες τις εφημερίδες και τα μέσα ενημέρωσης από τις λέξεις "χειρώναξ υπάλληλος" ενώ η λέξη σύντροφος πρέπει να διαγραφεί από το λεξιλόγιο.

Δεν μπορεί βέβαια να υπάρχει καμιά αμφιβολία ότι το πραξικόπημα και όσα ακολούθησαν ήταν ένα καλοστημένο και επεξεργασμένο σχέδιο της CIA. Ήταν, για την ακρίβεια, η τελική πράξη ενός σχεδίου που είχε κατά βάση αρχίσει να υλοποιείται πριν την εκλογή του Αλλιέντε.

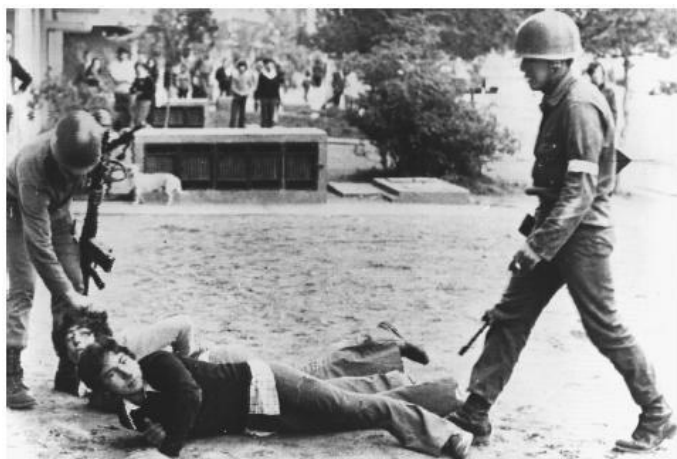
Οι υπηρεσίες των ΗΠΑ μελετούσαν επισταμένα τη χιλιάνικη κοινωνία. Μέχρι και κοινωνιολογικές έρευνες γίνονταν από ειδικευμένους επιστήμονες, αμερικανούς και

χιλιανούς, με υποτροφίες αμερικάνικων πολυεθνικών και κρατικών υπηρεσιών των ΗΠΑ. Τουλάχιστον από τις αρχές της δεκαετίας του 1960 είναι γνωστές τέτοιες έρευνες που μελετούσαν τις τάσεις στη χιλιανή κοινωνία, σε κάθε κοινωνική τάξη, αλλά και σε επιμέρους κοινωνικά στρώματα.

Επιπλέον, διευθυντικά στελέχη τω αμερικάνικων πολυεθνικών που εκμεταλλεύονταν τη Χιλή και τους χιλιανούς ήταν συνήθως και πράκτορες της CIA. Αυτοί ενορχήστρωσαν την κλιμάκωση της αντίδρασης ενάντια στη Λαϊκή Ενότητα μέχρι το πραξικόπημα. Τεράστια ποσά δαπανήθηκαν για την ενίσχυση των μέσων ενημέρωσης των αντιδραστικών δυνάμεων, για τη στρατολογία ανθρώπων, την εξαγορά άλλων, για τη συγκρότηση νόμιμων και παράνομων οργανώσεων, για τις πλουσιοπάροχες αμοιβές των στελεχών και μελών τους.

Επιπλέον, οι ΗΠΑ στηρίχθηκαν στη συμφωνία αμοιβαίας στρατιωτικής βοήθειας που υπήρχε ανάμεσα στις δύο χώρες πριν την εκλογή του Αλλιέντε και την οποία η κυβέρνηση της Λαϊκής Ενότητας δίστασε να καταγγείλει. Ετσι, γίνονταν κοινά γυμνάσια, στρατιωτικοί σύμβουλοι και πράκτορες των μυστικών υπηρεσιών (CIA, κατασκοπεία του στρατού ξηράς, του ναυτικού κλπ.) των ΗΠΑ είχαν κάθε νόμιμη δυνατότητα να ασκήσουν κάθε μορφής επιρροή στο στράτευμα. Αξιωματικοί της Χιλής εκπαιδεύονταν από αμερικανούς στις σχολές των ΗΠΑ και στις γνωστές σχολές δολοφόνων που είχαν οι ΗΠΑ στον Παναμά, στο Πουέρτο Ρίκο, στις ΗΠΑ και που ειδικεύονταν ακριβώς στα πραξικοπήματα καθώς και στην αντιμετώπιση και καταστολή των λαϊκών κινημάτων. Οι ΗΠΑ είχαν κάθε δυνατότητα να ασκήσουν νόμιμα υλική και ιδεολογική

επίδραση.

Σήμερα πια είναι γνωστό ότι υπήρχε κέντρο που συντόνιζε το στρατό, τα κόμματα της συντηρητικής αντιπολίτευσης, τις παράνομες ή ημιπαράνομες

ακροδεξιές οργανώσεις, τα μέσα μαζικής ενημέρωσης. Στη Χιλή δρούσαν φανερά, νόμιμα, εκτός από τη στρατιωτική αποστολή των ΗΠΑ, 89 υπάλληλοι του υπουργείου εξωτερικών των ΗΠΑ και σχεδόν 1.500 μυστικά εισαγμένοι πράκτορες.

Γιατί όμως όλη αυτή η προσπάθεια από πλευράς ΗΠΑ και ντόπιας ολιγαρχίας; Όπως προαναφέρθηκε ήδη με την εκλογική νίκη του Αλλιέντε οι δυνάμεις αυτές άρχισαν να μελετούν και να εφαρμόζουν ένα σχέδιο.

Το πρώτο συμπέρασμά τους από την τρίχρονη διακυβέρνηση της Λαϊκής Ενότητας ήταν ότι η τελευταία είχε όντως λάβει αποφάσεις που έθιγαν ζωτικά οικονομικά και πολιτικά τους συμφέροντα. Από την άλλη, οι ελπίδες ότι μέσω της τακτικής του συνδυασμού του μαστίγιου και του καρότου θα μπορέσουν συνολικά

να εκτρέψουν την αντιμπεριαλιστική, αντιολιγαρχική πολιτική της Λαϊκής Ενότητας σε ανώδυνες σοσιαλδημοκρατικές κατευθύνσεις δεν φαινόταν να δίνει καρπούς. Η δυναμική του κινήματος ήταν τέτοια που κρατούσε γενικά την κυβέρνηση και τον πρόεδρο έξω από την προοπτική της σοσιαλδημοκρατικής διαχείρισης. Αυτό μάλιστα συνέβαινε παρά τις όποιες υποχωρήσεις της κυβέρνησης ιδιαίτερα στα ζητήματα που σχετίζονταν με την ανάγκη μετασχηματισμού του κράτους.

Παράλληλα, η συνέχιση της φθοράς της κυβέρνησης μέσα που χρησιμοποιήθηκαν την τριετία αυτή δεν φαινόταν να

αποδίδει ωφέλη. Υπήρχε μια μικρή κάμψη της επιρροής της αριστεράς σε σχέση με τις δημοτικές του 1971 αλλά εξακολουθούσε με 44% να βρίσκεται πάνω από το εναρκτήριο ποσοστό της το 1970, γεγονός μάλλον πρωτοφανές ιδιαίτερα αν ληφθεί υπόψη το μέγεθος της επιχείρησης φθοράς της. Εξάλλου, ακριβώς η αποτυχία των αντιδραστικών δυνάμεων στις βουλευτικές του 1973 αλλά και η αντιμετώπιση, σε τελική ανάλυση, των καθοδηγούμενων

υπονομευτικών απεργιών, έδιναν βάσιμες ελπίδες ότι η επιρροή της Λαϊκής Ενότητας θα μπορούσε να αυξηθεί το επόμενο διάστημα καθώς μάλιστα ξεκαθάριζε ολοένα και για πλατύτερες μάζες η ταξική ουσία της αντιπαράθεσης.

Κυρίως όμως, ελλόχευε ο κίνδυνος να ξεφύγει η Λαϊκή Ενότητα από τις αυταπάτες για τα όρια της αστικής νομιμότητας και να θέσει πρωτοβουλιακά η ίδια ή,

τουλάχιστον, το πιο πρωτοπόρο κομμάτι της, το ζήτημα της εξουσίας. Ήδη, με κοινή απόφαση του ΚΚ και του ΣΚ καθώς και με απόφαση της Συνομοσπονδίας Εργατών προωθούνταν, αν και με εξαιρετικά βραδείς ρυθμούς, η οργάνωση της εργατικής πολιτοφυλακής. Ανάλογες ενέργειες είχε προωθήσει πρωύτερα το ΜΙΡ. Δεν ήταν ακόμη μια ολοκληρωμένη πολιτική αντίληψη αντεπίθεσης του λαϊκού κινήματος και δημιουργίας της νέας πολιτικής εξουσίας, του "λαϊκού κράτους" όπως το ονόμαζε και το περιέγραφε στο πρόγραμμά της η Λαϊκή Ενότητα. Όμως η ίδια η εμπειρία της ταξικής πάλης σε συνδυασμό με την δράση του πρωτοπόρου τμήματος του κινήματος ωθούσαν στην εξαγωγή τέτοιων συμπερασμάτων. Έτσι, λοιπόν, η ολιγαρχία της Χιλή και οι ΗΠΑ κινδύνευαν να χάσουν οριστικά το

παιχνίδι αν καθυστερούσαν να δώσουν το τελειωτικό χτύπημα. Και σίγουρα δεν περιορίζονταν από αυταπάτες για την τήρηση της αστικής νομιμότητας ώστε να περιμένουν τρία χρόνια μέχρι τις επόμενες προεδρικές εκλογές.

Εξάλλου, η αντίδραση δεν ήθελε απλά μια ήττα του Αλλιέντε. Ήθελε να καταφέρει ένα συντριπτικό πλήγμα στο λαϊκό κίνημα στη Χιλή, να κερδίσει μια στρατηγική νίκη έτσι ώστε να κάνει καιρό να σηκώσει το κεφάλι ο χιλιάνικος λαός και να κλείσει με ένα τρόπο και για κάποιο διάστημα το "μέτωπο" της Νότιας Αμερικής. Επρεπε για το λόγο αυτό να ακολουθήσει το ματωβαμένο μακελειό που γνωρίζουμε και το οποίο δεν ήταν απλώς αποτέλεσμα των ενεργειών κάποιων φανατικών. Ήταν σχεδιασμένο να εξοντωθεί το πρωτοπόρο, το μαχητικό κομμάτι του χιλιάνικου λαού.

Εκτός των άλλων, το Σεπτέμβρη του 1973 είχαν ολοκληρωθεί οι προετοιμασίες του στρατού για το πραξικόπημα και είχε ολοκληρωθεί ο συντονισμός των διαφορετικών αποχρώσεων συντηρητικών δυνάμεων. Η απόπειρα πραξικοπήματος που έγινε δυο μήνες πριν βοήθησε σημαντικά στην εξάσκηση των πραξικοπηματιών του Σεπτέμβρη

γιατί δεν ήταν ένα "εύκολο" πραξικόπημα όπως το ελληνικό του 1967. Από την άλλη, η εμπειρία της απόπειρας του Ιούλη βοήθησε στο ξεκαθάρισμα (με συλλήψεις, μεταθέσεις κλπ) και στον εντοπισμό των προοδευτικών αξιωματικών και στρατιωτών έτσι ώστε λίγο πριν την εκκίνηση στις 11 Σεπτέμβρη να συλληφθούν και να εκτελεστούν πολλοί από αυτούς. Διαφορετικά δεν ήταν δεδομένη η αντίδραση του στρατού παρότι στη δομή και την λογική και τη στελέχωσή του ήταν εκ των πραγμάτων αστικός και φιλοϊμπεριαλιστικός. Υπήρχε κίνδυνος να αποτύχει το πραξικόπημα. Ακόμη παραπέρα υπήρχε για την άρχουσα τάξη ο κίνδυνος να διασπαστεί ο στρατός έτσι ώστε ένα τμήμα του να αποτελούσε, μαζί με την εργατική πολιτοφυλακή που ήταν στα σπάργανα, τη βάση ενός νέου, λαϊκού στρατού.

Η επανάσταση που δεν έγινε;

Το πραξικόπημα προκάλεσε, εκτός των άλλων, περισσότερες θεωρητικές συζητήσεις για την εμπειρία της περιόδου Αλλιέντε από ότι αυτή η περίοδος της διακυβέρνησης. Το ίδιο το ΚΚ Χιλής εξέτασε επανειλημμένα τα δεδομένα της εποχής.

Στα άρθρα και στα βιβλία που γράφτηκαν την εποχή εκείνη ή λίγο μετά από αυτήν συνηθίζεται να γίνεται λόγος για επανάσταση στη Χιλή. Το ΚΚ Χιλής υποστήριζε ότι είχε ξεκινήσει η επαναστατική διαδικασία της οποίας πρώτο στάδιο ήταν η αντιιμπεριαλιστική, αντιολιγαρχική, δημοκρατική επανάσταση και το δεύτερο θα ήταν η καθαυτό σοσιαλιστική επανάσταση. Υπήρξε όμως πραγματικά επανάσταση στη Χιλή ανάμεσα στο 1970 και 1973;

Με την επιστημονική έννοια του όρου, και μόνο μια τέτοια αντιμετώπιση πρέπει να επιφυλάσσουμε σε αυτόν, επανάσταση θα υπήρχε αν είχε υπάρξει ανατροπή της πολιτικής τουλάχιστον εξουσίας δια μέσου της μαζικής κινητοποίησης των μαζών, αν το

κράτος της προ 1970 Χιλής είχε πάψει ουσιαστικά να υφίσταται σαν τέτοιο, αν είχε ανατραπεί με την επαναστατική δυναμική των λαϊκών μαζών.

Η εκλογική νίκη του 1970, παρά το γεγονός ότι υπήρξε καρπός και επιστέγασμα της ανόδου των λαϊκών αγώνων, δεν έδωσε την εξουσία στους εργαζόμενους και ούτε θα μπορούσε να το κάνει άλλωστε από μόνη της. Έδωσε μόνο τη δυνατότητα σχηματισμού της κυβέρνησης. Αυτό δεν είναι λίγο αφού συνήθως η κυβέρνηση αποτελεί το σημαντικότερο επιτελείο του κράτους και η άρχουσα τάξη το έχασε στην προκείμενη περίπτωση. Αυτό όμως δεν σημαίνει ότι έχασε την κρατική εξουσία που είναι μηχανισμός δομημένος και στελεχωμένος με τρόπο που να εξυπηρετεί τα συμφέροντά της.

Μήπως όμως, έστω, με την κυβέρνηση οι λαϊκές δυνάμεις κατάκτησαν μέρος τουλάχιστον του κράτους; Είναι γεγονός ότι η κυβέρνηση, σε συνδυασμό με την κοινοβουλευτική πλειοψηφία που εδώ δεν υπήρχε, δίνει δυνατότητες ψήφισης νόμων, κάποιας γνώσης και ελέγχου στον κρατικό μηχανισμό, τοποθέτησης στην ιεραρχία των κρατικών υπηρεσιών ανθρώπων κυβερνητικών και διαχείρισης σημαντικών κρατικών οικονομικών μέσων.

Ωστόσο, ο τρόπος οργάνωσης, στελέχωσης, η κυρίαρχη ιδεολογία και, προπαντός, οι οικονομικές σχέσεις και εξαρτήσεις της κρατικής εξουσίας παρέμεναν αυτές του αστικού κράτους της Χιλής

όπως σε γενικές γραμμές είχαν διαμορφωθεί ιστορικά. Αυτό αφορούσε πρώτα απ'όλα το στρατό, την αστυνομία και τις μυστικές υπηρεσίες αλλά και γενικότερα τη δημόσια διοίκηση. Μάλιστα, η κυβέρνηση τοποθέτησε δικούς της ανθρώπους ως επικεφαλής μόνο στη δημόσια διοίκηση και στα εργοστάσια του δημόσιου τομέα, όχι όμως στις ένοπλες δυνάμεις. Η αλλαγή των προϊσταμένων δεν αρκεί βέβαια για να μεταβάλλει τον ταξικό χαρακτήρα του κρατικού μηχανισμού. Παράλληλα, το κράτος διακρίνεται από την ενότητα του ταξικού του περιεχομένου παρά την τυχόν σχετική αυτοτέλεια των επιμέρους μηχανισμών του. Κατά συνέπεια δεν μπορεί να γίνει λόγος, κατά κυριολεξία, για κατάκτηση μέρους της κρατικής εξουσίας.

Στην πραγματικότητα, όπως σημείωνε σε άρθρο του το 1977 ο Βολόντια Τεϊτελμπόιμ, μέλος της Πολιτικής Επιτροπής της Κεντρικής Επιτροπής του ΚΚ Χιλής, "διαμορφώνονταν στη Χιλή η προεπαναστατική κατάσταση" κατά την προεκλογική του 1970 περίοδο.

Ο σχηματισμός της κυβέρνησης Αλλιέντε, τα πρώτα φιλολαϊκά μέτρα της και οι πρώτες εθνικοποιήσεις μαζί με την ένταση της αντίδρασης του ιμπεριαλισμού και της ντόπιας άρχουσας τάξης διαμόρφωσαν συνθήκες επαναστατικής κατάστασης το διάστημα 1970-1973. Όπως σημείωνε ο Λένιν, επαναστατική κατάσταση υπάρχει σε μια χώρα όταν η κυρίαρχη τάξη δεν μπορεί να συνεχίσει

να κυβερνά όπως πριν ενώ οι καταπιεζόμενες τάξεις δεν μπορούν να συνεχίσουν να ζουν όπως μέχρι τώρα. Είναι φανερό ότι αυτό συνέβαινε στη Χιλή. Ακόμη περισσότερο, το λαϊκό κίνημα που οδήγησε στο σχηματισμό της κυβέρνησης της Λαϊκής Ενότητας και η πολιτική που η τελευταία ακολούθησε συνιστούσαν την έναρξη της επαναστατικής διαδικασίας. Αλλά μόνο την έναρξη.

Τελικά, η Λαϊκή Ενότητα δεν τόλμησε να επιλύσει το ζήτημα της εξουσίας που είχε τεθεί επί τάπητος. Δεν ήταν τόσο οικονομικά μέτρα πιο ριζοσπαστικά ό,τι χρειαζόνταν αλλά ό,τι έπρεπε να ξεκαθαρίσει το θέμα της πολιτικής εξουσίας, του κράτους. Η Λαϊκή Ενότητα έπρεπε να διαλέξει με δική της πρωτοβουλία το χρόνο της σύγκρουσης κατά τον οποίο θα είχε πετύχει τη μέγιστη λαϊκή συσπείρωση και θα είχε οργανωθεί με τον καλύτερο δυνατό τρόπο.

Το πιο καίριο και ακανθώδες πρόβλημα ήταν αυτό του στρατού. Η πλειοψηφία των δυνάμεων της Λαϊκής Ενότητας είχε λεγκαλιστικές αυταπάτες για τον ταξικό χαρακτήρα και για τη στάση που θα τηρήσει τελικά ο στρατός ή δεν επιθυμούσε, δεν ήταν

αποφασισμένη και δεν προετοιμαζόταν ουσιαστικά για τη ρήξη.

Η θέση του ΚΚ Χιλής για το στρατό ήταν επίσης αδύνατη. Ο τότε Γενικός Γραμματέας της ΚΕ του κόμματος, Λουΐς Κορβαλάν, υποστήριζε σε συνέντευξή του το 1972 ότι στη Χιλή "οι αλλαγές μπορούν να

γίνουν μόνο στα πλαίσια του νόμου, παίρνοντας υπόψη την εξέλιξη της κατανόησης από τους στρατιωτικούς του ρόλου τους στην κοινωνία που θέλει να χτίσει ο λαός" και ότι "οι στρατιωτικοί δεν επιδιώκουν την πολιτική εξουσία".

Ετσι, πρακτικά η Λαϊκή Ενότητα και το ΚΚ πολύ λίγα πράγματα έκαναν για να εντείνουν την ιδεολογικο-πολιτική παρέμβαση στους στρατιώτες και στους αξιωματικούς. Δεν έλεγχαν ούτε την ανώτατη διοίκηση των ενόπλων δυνάμεων, δεν έκαναν αλλαγές στη δομή, στα στελέχη, στις προμήθειες και στα εξοπλιστικά προγράμματα, στον τρόπο εκπαίδευσης, στην ιδεολογικο-πολιτική διαπαιδαγώγηση, στις διεθνείς συμμαχίες και συνεργασίες του στρατού. Δεν έθιξαν ούτε στο ελάχιστο τις μυστικές υπηρεσίες. Υπήρχε μάλιστα η αντίληψη πως "είναι αλήθεια ότι και οι στρατιωτικοί θεσμοί χρειάζονται μετασχηματισμό. Όμως ο

μετασχηματισμός αυτός δεν πρέπει να επιβληθεί, αλλά να γεννηθεί μέσα στους στρατιωτικούς, να έρθει σαν αποτέλεσμα της πεποίθησής τους για την αναγκαιότητά του"!

Επιπλέον, δεν οργανώθηκε έγκαιρα, αλλά και όταν ξεκίνησε έμεινε στα μισά του δρόμου, η εργατική πολιτοφυλακή. Υπήρχαν, ωστόσο, από την αρχή πολλές ευκαιρίες για προχωρήσει αποφασιστικά η υπόθεση αυτή. Τις έδινε η ίδια η τρομοκρατική δράση της αντίδρασης γεγονός που θα νομιμοποιούσε τη δημιουργία πολιτοφυλακής ακόμη και σε λαϊκές μάζες που δεν ακολουθούσαν τη Λαϊκή Ενότητα. Η παρέμβαση στο στρατό, σε συνδυασμό με την πολιτοφυλακή θα δημιουργούσαν μια παράλληλη εξουσία που θα μπορούσε να αντιμετωπίσει με σοβαρές πιθανότητες επιτυχίας τις επιβουλές της CIA.

Μια αντίστοιχη πολιτική σε όλο τον κρατικό μηχανισμό, που θα αξιοποιούσε παράλληλα στο έπακρο όλες τις νόμιμες και συνταγματικές διαδικασίες, θα έτεινε να δώσει το αποφασιστικό χτύπημα στο αστικό κράτος, να αναμετρηθεί μαζί του με καλύτερους όρους, με πρωτοβουλία και επιθετικότητα, με τη μέγιστη συσπείρωση και οργάνωση, ιδεολογικοπολιτική και στρατιωτική προετοιμασία των λαϊκών δυνάμεων που είναι και ο καθοριστικός παράγοντας. Με μια τέτοια πολιτική η Λαϊκή Ενότητα θα κέρδιζε και τα ταλαντευόμενα στρώματα, θα αφαιρούσε ακόμη περισσότερο το

κοινωνικό έδαφος κάτω από τα πόδια της αντίδρασης.

Η Λαϊκή Ενότητα έδινε την εντύπωση ότι προσπαθούσε να ξεφύγει από τη σύγκρουση, και μάλιστα την ένοπλη σύγκρουση με την άρχουσα τάξη, αντί να προετοιμάζεται ποικιλότροπα γι' αυτήν. Δεν συνειδητοποιούσε ότι αυτή ήταν αναπόφευκτη, ότι η ολιγαρχία και ο ιμπεριαλισμός δεν θα παρέδιδαν με κανένα τρόπο την εξουσία τους αμαχητί.

Παρόλα αυτά, και το πρόγραμμα της Λαϊκής Ενότητας με ένα τρόπο αλλά και το ΚΚ Χιλής, δια στόματος Λουίς Κορβαλάν, προειδοποιούσαν από το 1970 ότι "δεν αποκλείεται

να αναγκαστεί στο μέλλον ο λαός να καταφύγει στη μια ή την άλλη μορφή ένοπλης πάλης". Υποστήριζαν επίσης ότι "σήμερα είναι καθήκον μας να στριμώξουμε στη γωνιά τους αντίπαλους των μετασχηματισμών, να τους δέσουμε τα χέρια, να τους φορέσουμε το ζουρλομανδύα, να απαλλάξουμε τη χώρα από τον εμφύλιο πόλεμο, που αυτοί θα ήθελαν να την ρίξουν". Για να δεθούν όμως τα χέρια της αντίδρασης, όσο αυτό είναι εφικτό, απαιτούνταν μέτρα στη λογική που προαναφέρθηκε. Και αυτό δυστυχώς δεν έγινε ή δεν έγινε

με επάρκεια και έγκαιρα.

Σημαντικό ρόλο σε αυτό το τελευταίο φαίνεται πως έπαιξε η πεποίθηση των μικροαστικών κομμάτων που συμμετείχαν στη Λαϊκή Ενότητα ότι στη Χιλή, λόγω ιστορικής συγκυρίας και παράδοσης αποχής του στρατού από πραξικοπήματα, θα εξασφαλιζόταν ο συνταγματικός, νόμιμος δρόμος για την επανάσταση χωρίς να χρειαστεί σύγκρουση με την άρχουσα τάξη και το κράτος της. Έτσι, απολυτοποιούσαν την αναγκαία και χρήσιμη στη φάση αυτή χρησιμοποίηση των κοινοβουλευτικών μεθόδων και θεωρούσαν απαράδεκτη οποιαδήποτε προετοιμασία για άλλα μέσα αγώνα. Σε μικρότερο βαθμό η απολυτοποίηση αυτή υπήρχε ακόμη και στο ΚΚ Χιλής. Αναπτύχθηκε κάποιου τύπου συνταγματισμός που δεν επέτρεπε την παραβίαση του Συντάγματος από τις λαϊκές δυνάμεις ακόμη και εκεί που το Σύνταγμα έθετε σοβαρά εμπόδια για το φιλολαϊκό πρόγραμμα της Λαϊκής Ενότητας και όπου υπήρχε ευνοϊκός συσχετισμός δυνάμεων για ένα τέτοιο εγχείρημα. Όπως προαναφέρθηκε ούτε η συνταγματική δυνατότητα διάλυσης της Βουλής και προκήρυξης εκλογών δεν χρησιμοποιήθηκε το 1971 που η Λαϊκή Ενότητα είχε το 51% των ψήφων στις δημοτικές και που θα μπορούσε άνετα να κατακτήσει την πλειοψηφία στη Βουλή και να επιβάλλει νέο Σύνταγμα.

Τα πρώτα σχετικά ολοκληρωμένα συμπεράσματα του ΚΚ

Χιλής για την περίοδο Αλλιέντε διατυπώθηκαν στην ολομέλεια της Κεντρικής Επιτροπής του τον Αύγουστο του 1974. Ο Λουίς Κορβαλάν συνοψίζοντας για το θέμα αυτό υπογράμμισε ότι "πρώτο, το κόμμα επεξεργάστηκε σωστά την πολιτική γραμμή για όλη την περίοδο που το οδήγησε στη μερική κατάκτηση της εξουσίας, καθώς και στην πρώτη περίοδο δράσης της λαϊκής κυβέρνησης. Ωστόσο, τώρα έγινε σαφές ότι δεν είχαμε επεξεργαστεί αρκετά καθαρά τη γραμμή μας για την κατάκτηση όλης της εξουσίας και το πέρασμα από το ένα στάδιο της επανάστασης στο άλλο, που θα μας επέτρεπε πραγματικά να φτάσουμε στο σοσιαλισμό. Δεύτερο, δεν επεξεργαστήκαμε κατάλληλη στρατιωτική πολιτική".

Ο αντιδικτατορικός αγώνας

Ο λαός της Χιλής γνώρισε το βαθύ σκοτάδι του φασισμού. Ηπие το πικρό ποτήρι της βίας, της καταπίεσης, της φτώχειας, της δυστυχίας. Το λαϊκό κίνημα, παρά τα βαριά χτυπήματα της χούντας, γρήγορα άρχισε

να ανασυντάσσεται. Το ΚΚ Χιλής ήταν το κόμμα εκείνο που πρωτοστάτησε για τη δημιουργία ενός πατριωτικού μετώπου ενάντια στη δικτατορία, την αμερικανοκρατία, για μια νέας ποιότητας δημοκρατία στη Χιλή και καθόρισε το στόχο της παλλαϊκής εξέγερσης ενάντια στη χούντα. Εμφανίστηκαν τα πρώτα παράνομα τρυκ, ξέσπασαν οι πρώτες απεργίες, οι πρώτες διαδηλώσεις. Σταδιακά διαμορφώθηκε, με την πρωτοβουλία του ΚΚ, το Λαϊκό Δημοκρατικό Κίνημα, συμμαχία αριστερών κομμάτων η οποία επιχειρούσε να έχει κάποια στοιχειώδη συνεργασία σε αντιδικτατορική βάση με το Σοσιαλιστικό Συνασπισμό και τη Δημοκρατική Συμμαχία που συσπείρωναν αντίστοιχα τα κόμματα του κέντρου και της

αντιδικτατορικής δεξιάς.

Δημιουργήθηκε επίσης, με την καθοδήγηση του ΚΚ, η στρατιωτικοπολιτική οργάνωση Πατριωτικό Μέτωπο (ΠΑΜ) Μανουέλ Ροντρίγκες. Το ΠΑΜ άρχισε τις ένοπλες ενέργειες

εφορμώντας μέσα από τις φτωχογειτονιές του Σαντιάγο, κυριολεκτικά άφαντο για τις δυνάμεις καταστολής αλλά αγαπημένο σημείο αναφοράς για το λαό. Η δράση του πήρε γρήγορα μαζική διάσταση και δημιούργησε αίσθηση ακόμη και στο εξωτερικό. Πολλοί ήταν εκείνοι, και αστοί αναλυτές, που προέβλεπαν το 1986 την πτώση του καθεστώτος Πινοσέτ από τις καθοδηγούμενες από το ΚΚ δυνάμεις του ΠΑΜ. Τα επόμενα χρόνια όμως το ΚΚ Χιλής προσανατολίστηκε στην εγκατάλειψη του ένοπλου αγώνα και επιδίωξε την πτώση της δικτατορίας μόνο μέσα από μαζικές λαϊκές κινητοποιήσεις.

Τελικά, το φασιστικό καθεστώς οργάνωσε, με την καθοδήγηση των ΗΠΑ, την πολιτική μετάβαση σε μια "περιορισμένη δημοκρατία". Η κλίκα Πινοσέτ και το αμερικάνικο Πεντάγωνο εκμεταλλεύτηκαν επιδέξια όχι μόνο τις ταλαντεύσεις του λαϊκού αντιδικτατορικού κινήματος αλλά και τον παγκόσμιο αρνητικό συσχετισμό δυνάμεων

που προέκυψε το 1989. Η ανοιχτή δικτατορία ήταν τώρα περιττή και ίσως επίσημα αφού διεθνώς διακηρύχθηκε η νίκη της δημοκρατίας και της ελεύθερης αγοράς επί του ολοκληρωτισμού!

Ετσι, η δικτατορική μορφή παραχώρησε τη θέση της, με βάση προδιαγεγραμμένα βήματα από την ίδια τη χούντα, σε μια "ελεγχόμενη" αστική δημοκρατία. Το σημερινό Σύνταγμα της χώρας που ετοίμασαν οι ίδιοι οι πραξικοπηματίες κατοχυρώνει μια ενισχυμένη προεδρική εξουσία, μειωμένες αρμοδιότητες στη Βουλή η οποία επιπλέον περιορίζεται από την συντηρητικότερης σύνθεσης Γερουσία. Για αποχουντοποίηση του κρατικού μηχανισμού δεν μπορεί καν να γίνει λόγος, πολύ περισσότερο για τιμωρία των εγκληματιών του φασιστικού καθεστώτος. Τα πολιτικά κόμματα έχουν περιορισμένο συνταγματικό ρόλο ενώ οι λαϊκές ελευθερίες είναι εξαιρετικά περιορισμένες. Δυο φορές μετά τη μετάβαση του 1990 ο στρατός απείλησε με πραξικόπημα.

Ο ίδιος ο Πινοσέτ, αφού κράτησε στα χέρια του την ηγεσία του στρατού για ένα διάστημα, ανακηρύχθηκε το 1998 ισόβιος γερουσιαστής όπως προέβλεπε το Σύνταγμα. Λεπτομέρεια: στην ηγεσία του στρατού τον Πινοσέτ αντικατέστησε ο επί δικτατορίας πρέσβης της Χιλής στις ΗΠΑ! Όπως άλλωστε έχει πει ο ίδιος ο Πινοσέτ, "ο κομμουνισμός μπορεί να ηττήθηκε, αλλά δεν σημαίνει ότι έχει πεθάνει".

Η Χιλή σήμερα

Ενας από τους προπαγανδιστικούς μύθους που εξαπέλυσαν και συνεχίζουν ακόμη οι κρυφοί και φανεροί εραστές της χιλιάνικης δικτατορίας είναι

το υποτιθέμενο οικονομικό θαύμα της. Οι οπαδοί του νεοφιλελεύθερου μοντέλου υποστηρίζουν ότι μπορεί να υπήρχε πολιτική καταπίεση επί Πινοσέτ, η πολιτική αυτή σταθερότητα, όπως κομπιά λένε, έφερε μια οικονομική απογείωση.

Η πραγματικότητα που άφησε πίσω της η δικτατορία είναι όμως πικρή. Τη δεκαετία του 1990, λίγο μετά την αλλαγή του καθεστώτος δηλαδή, ο βασικός μισθός μπορούσε να καλύψει μόνο το 50% των στοιχειωδών αναγκών που όριζε το επίσημο όριο φτώχειας. Ενάμισυ εκατομμύριο εργαζόμενοι εργάζονταν παράνομα χωρίς συνταξιοδοτική, ασφαλιστική κάλυψη. Η παιδική εργασία οργιάζει. Ο ώρες εργασίας το χρόνο είναι για κάθε εργαζόμενο στη Χιλή κατά μέσο όρο 2.400 τη στιγμή που στη δυτική Ευρώπη είναι 1.900. 650.000 εργαζόμενοι αμείβονταν με το βασικό μισθό. Ενα εκατομμύριο είχε συμβάσεις ορισμένου χρόνου, το 20% των

εργαζομένων δεν είχε καν σύμβαση και το 22% δεν είχε κοινωνική ασφάλιση. Αντίθετα, το 2% των χιλιάνικων επιχειρήσεων έλεγχε το 76% των πωλήσεων στη χώρα.

Ετσι, σύμφωνα με στοιχεία της εκκλησίας της Χιλής για τη δεκαετία μετά την απομάκρυνση της χούντας, το 23,2% των χιλανών ζούσε κάτω από το όριο φτώχειας. Το 20% των ευπορότερων χιλανών κατείχε το 56,9% του πλούτου τη στιγμή που τη δεκαετία του 1960 το 20% των ευπορότερων κατείχε μόνο το 36,6%. Στο 20% των χαμηλότερων εισοδημάτων χιλανών αντιστοιχούσε το 4,6% του εθνικού πλούτου. Το 10% των πλουσιότερων κατείχε το 40,34% του πλούτου ενώ το 10% των φτωχότερων κατείχε μόνο το 1,67%.

Η δημόσια εκπαίδευση όλων των βαθμίδων κατέρρευσε εξαιτίας της μη παροχής πόρων από τον κρατικό προϋπολογισμό. Το ίδιο συνέβη και με το δημόσιο σύστημα υγείας ή, ακριβέστερα, για ότι είχε απομείνει από αυτό αφού παιδεία και υγεία είναι προνομιακά πεδία ιδιωτικοποιήσεων και κερδοσκοπίας του μεγάλου κεφαλαίου. Το φυσικό περιβάλλον έχει πέσει και αυτό θύμα της βουλιμίας της ολιγαρχίας και τω πολυεθνικών. Οι σχετικοί δείκτες είναι από τους χειρότερους της Λατινικής Αμερικής.

Η χιλιάνικη ολιγαρχία συνεχίζει τις προνομιακές της επαφές με τις ΗΠΑ. Δεν παραλείπει όμως, να ανοίξει τις πόρτες της χώρας και στην Ευρωπαϊκή Ένωση με την οποία έχει υπογράψει οικονομική

συνεργασία.

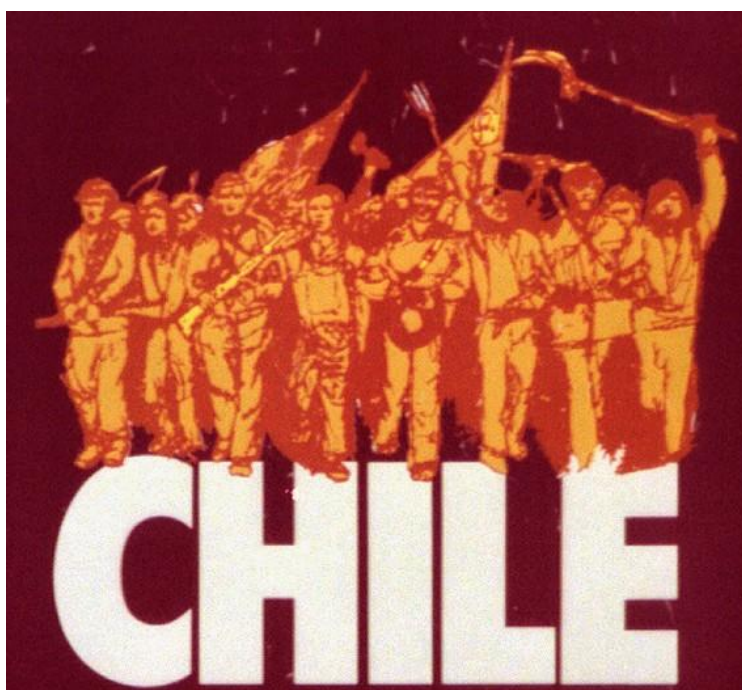

Αλλά και ο λαός της Χιλής δεν μένει αδρανής. Οργανώνεται και συνεχίζει τον αγώνα στις νέες συνθήκες. Συχνές είναι οι διαδηλώσεις εργατών, φοιτητών, οι απεργίες.

Η Γενική Συνομοσπονδία Εργατών συσπειρώνει το 12% όλης της εργατικής τάξης της χώρας. Ταξική αγωνιστική πλειοψηφία υπάρχει στα συνδικάτα των δασκάλων και καθηγητών στα οποία ανήκει το 90% των εργαζομένων στον δυναμικό σε κινητοποιήσεις κλάδο. Το ίδιο συμβαίνει στα πανεπιστήμια. Οι φοιτητικοί αγώνες, μάλιστα, κερδίζουν συχνά τη συμπάθεια της μεγάλης πλειοψηφίας της κοινής γνώμης, όπως τουλάχιστον δείχνουν οι επίσημες δημοσκοπήσεις και έγιναν διεθνώς γνωστοί.

Επίλογος

Το χτες και το σήμερα στη Χιλή, όπως και παντού αλλού, είναι α ξεχώριστα. Η λαϊκή μνήμη πρέπει να μείνει ζωντανή για να θρέφει την αλληλεγγύη ανάμεσα στους λαούς, για να μελετά επιστημονικά την ιστορική εμπειρία, τα διδάγματα της ταξικής πάλης. Η περίοδος Αλλιέντε είναι βαθιά διδακτική για το σήμερα και το αύριο.

Βιβλιογραφία – Πηγές

- Ακαδημίας Επιστημών της ΕΣΣΔ, Παγκόσμια Ιστορία, Αθήνα, εκδ. Μέλισσα
- Allende, hace 25 anos, στην εφημ. El Siglo, 11-17/9/1998
- M. Amoros, "Chile, el mito neoliberal", στο περ. Mundo Obrero, Feb 1998
- Κ. Βασιλοπούλου, "Ο διαρκής αγώνας της μνήμης ενάντια στη λήθη", στην εφημ. Ελευθεροτυπία, 15/3/1998
- Λ. Γκονσάλες, "Μέρες διαμαρτυρίας: συσπείρωση των δυνάμεων", στο περ. Προβλήματα της Ειρήνης και του Σοσιαλισμού, τευχ. 4/1985, σελ. 55-57
- Γουατεμάλα 1954-1994 (ο ολοκληρωτικός πόλεμος στη χώρα των Μάγια), Αθήνα, Νότος Εναλλακτικές Εκδόσεις 1994
- Chile Informativo No 75 (Comite Chileno de Solidaridad con la Resistencia Antifacista), La Habana, Cuba, 1975
- G. Couffignal (dir.), Amerique Latine (tournant de siecle), Paris, La Decouverte 1997
- Διδάγματα από το "πείραμα Αλλιέντε", στο περ. Επιθεώρηση Νέας Αριστεράς, Οκτ. 1976, σελ. 15-23
- Β. Ζαγκλάντιν (επιμ.), Το παγκόσμιο κομμουνιστικό κίνημα, Αθήνα, εκδ. Σύγχρονη Εποχή 1985

- Ο ιμπεριαλισμός εναντίον της Χιλής (μυστικά ντοκουμέντα της I.T.T.- Εκδοση της κυβέρνησης Αλλιέντε), Αθήνα, εκδ. Ωκεανός 1974
- P. Kalfon, Allende (Chili: 1970-1973, Chronique), Paris, Atlantica, 1998
- Λ. Κορβαλάν, "Ο λαός της Χιλής στην εξουσία", στο περ. Νέος Κόσμος, τευχ. 1/1971, σελ. 87-100
- Λ. Κορβαλάν (συνέντευξη), "Τί γίνεται στη Χιλή", στο περ. Νέος Κόσμος, τευχ. 12/1972, σελ. 101-109
- Α. Κουπούλ - Φ. Γκονζάλες, CIA κατά Τσε, Αθήνα, εκδ. Σύγχρονη Εποχή 1997
- Β.Ι.Λένιν, Κράτος και επανάσταση, Αθήνα, εκδ. Σύγχρονη Εποχή
- Β.Ι.Λένιν, Ο "αριστερισμός", παιδική αρώστια του κομμουνισμού, Αθήνα, εκδ. Σύγχρονη Εποχή
- Ε. Μαντέλ, *Η τελευταία οικονομική κρίση*, Αθήνα, εκδ. Οδυσσέας, 1980, σελ. 238
- Γκ.Γκ.Μάρκες, Η περιπέτεια του Μιγκέλ Λιττίν, Αθήνα, εκδ. Νέα Σύνορα Α.Α.Λιβάνη 1989
- B. Marques-Pereira, Processus de developpement regional en Amerique Latine, Bruxelles, ULB 1997
- B. Marques-Pereira, Regimes politiques: pays en

developpement, Bruxelles, ULB 1997

- Μέρρες φρίκης στη Χιλή, Αθήνα, εκδ. Μήνυμα 1983
- Ο. Μίλιας, "Σαλβαντόρ Αλιέντε: πατριώτης και επαναστάτης", στο περ. Προβλήματα της Ειρήνης και του Σοσιαλισμού, τευχ. 8/1988, σελ. 86-90
- Ο. Μίλιας, "Τα στάδια της πάλης", στο περ. Προβλήματα της Ειρήνης και του Σοσιαλισμού, τευχ. 2/1977, σελ. 47-57
- Χ. Μόντες, Φως ανάμεσα στις σκιές, Αθήνα, εκδ. Σύγχρονη Εποχή 1987
- Ν. Μουζέλης, Κοινοβουλευτισμός και εκβιομηχάνιση στην ημι-περιφέρεια (Ελλάδα, Βαλκάνια, Λατινική Αμερική), Αθήνα, εκδ. Θεμέλιο 1987
- Ντοκουμέντα του MIR, Η αντίσταση στη Χιλή, Αθήνα, εκδ. Εξάντας 1975
- Γ. Ντολκοπόλοφ, Ο στρατός και ο επαναστατικός μετασχηματισμός της κοινωνίας, Αθήνα, εκδ. Οδηγητής 1984
- M. Niedergang, Les 20 Ameriques latines, Paris, Seuil 1969
- Ρ. Ντεμπρέ, Ο δρόμος της Χιλής - Συνομιλίες με τον Αλλιέντε, Αθήνα, εκδ. Μνήμη
- Α. Ουρίβε, Η Μαύρη Βίβλος της βορειοαμερικανικής επέμβασης στη Χιλή, Αθήνα, εκδ. Αταλάντη 1976

- Γ. Πετρόπουλος, "Ένα μάθημα ταξικής πάλης (Χιλή 1970-1973)", στην εφημ. Ριζοσπάστης, 14/9/1997
- Report Central to the First Congress of the Communist Party of Cuba, Havana 1977
- Π. Σουήζυ-Χ. Μάγκντοφ, Επανάσταση και αντεπανάσταση στη Χιλή, Αθήνα, εκδ. Καρανάση 1983
- Συνέντευξη του Πακουάλ Αλιέντε, στην εφημ. Ελευθεροτυπία, 21/8/1986
- Β. Τεϊτελμπόιμ, "Για τη νίκη της επανάστασης παίρνοντας υπόψη τη δραματική πείρα", στο περ. Νέος Κόσμος, τευχ. 12/1973, σελ. 80-92
- Β. Τεϊτελμπόιμ, "Σκέψεις σχετικά με τις 1000 μέρες διακυβέρνησης της Λαϊκής Ενότητας", στο περ. Προβλήματα της Ειρήνης και του Σοσιαλισμού, τευχ. 1/1977, σελ. 45-55
- Ε. Τσε Γκεβάρα, Πολιτικά κείμενα, Αθήνα, εκδ. Καρανάση 1982
- P. Vayssiere, Les revolutions d'Amerique latine, Paris, ed. du Seuil 1991
- Χιλή (η ταξική αναμέτρηση), Αθήνα, εκδ. Βέργος 1974
- Χιλή 1970-1975 (πέντε χρόνια αγώνες ενάντια στον ιμπεριαλισμό και στην εσωτερική αντίδραση), εκδ. της Κομμουνιστικής Νεολαίας Ελλάδας 1975

- Δημοσιεύματα των ελληνικών εφημερίδων: Απογευματινή, Το Βήμα, Η Βραδυνή, Η Γνώση, Ελεύθερος Τύπος, Ελευθεροτυπία, Εξουσία, Εξυπνο Χρήμα, Η Εποχή, Η Καθημερινή, Τα Νέα, Ριζοσπάστης
- Δημοσιεύματα ξένου Τύπου: Le Monde, El Siglo